

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896.

Andra Kammaren.

N:o 45.

Lördagen den 9 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Anmälades och godkändes nedannämnda inkomna förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen

från *statsutskottet*:

n:o 44, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret; och

från *bevillningsutskottet*:

n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften.

§ 2.

Efter föredragning till en början af sammansatta bevillnings- och lagutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om förbud mot utlemning af spirituosa mot efterkraf, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 3.

Till kammarens afgörande förelåg vidare sammansatta bevillnings- och lagutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af väckta motioner om åtgärder till befrämjande om hushållningen med enskildes skogar.

I fem särskilda motioner hade föreslagits:

af herr *Wallin*, motion n:o 4 i Första Kammaren,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande till Riksdagens pröfning och godkännande af ett förslag till lag om skyldighet för skogsegare att inom vissa år

Om åtgärder till befrämjande af hushållningen med enskildes skogar.

Om åtgärder till befrämjande af hushållningen med enskildes skogar. (Forts.)

efter afverkningen af skog styrka, det återväxt finnes å den del af den afverkade marken, som ej under tiden odlats till åker eller äng; af herr *A. H. Hammarskjöld*, motion n:o 85 inom Andra Kam-

maren,
att Riksdagen, med hufvudsakligt godkännande af de utaf honom i motionen uttalade grunder för lagstiftning rörande värden af enskildes skogar, ville hos Kongl. Maj:t begära framläggande af ett lagförslag i sådant syfte;

af herr af *Burén*:

dels i motion n:o 17 i Första Kammaren,
att Riksdagen ville för sin del antaga en i motionen formulerad skogslag beträffande länsallmänningar;

och *dels* i motion n:o 18,

att Riksdagen ville besluta, *för att genast träda i kraft*, en utförselsavgift *jemväl till Norge* af 30 öre per kubikmeter dels för trävaror, oarbetade, sågade eller tillhuggna, dels för virkesåtgången till exporterad trämassa, beräknad efter 8 kubikmeter ved fast mått per ton för torr *kemisk* massa och till 4,5 kubikmeter ved fast mått per ton för torr *mekanisk* massa,

samt af herr *J. Johnsson* i Bollnäs motion, n:o 159 i Andra Kam-

maren,
att Riksdagen för sin del måtte antaga en i motionen föreslagen lag angående åtgärder till åstadkommande af en förbättrad skogsvård.

För den händelse, att denna motionärens hemställan icke skulle vinna Riksdagens bifall, föreslog han alternativt,

att Riksdagen måtte för sin del antaga förslaget att gälla för Kopparbergs, Gefleborgs, Vesternorrlands och Jemtlands län.

Utskottet hemställde:

1:o) att herr af *Burén*'s i ämnet väckta motion, n:o 17, samt herr *J. Johnsson*'s motion, i hvad den afser bildande af länsallmänningar, icke må af Riksdagen bifallas;

2:o) att herr af *Burén*'s motion, n:o 18, samt herr *Johnsson*'s motion i hvad den afser exportavgift å trävaror icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

3:o) att, i anledning af herr *Johnsson*'s motion i öfrigt samt herrar *Wallins* och *Hammar-skjöld*'s i ämnet väckta motioner, Riksdagen må besluta att i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t ville efter verkställd utredning i fråga om lagstiftning rörande värden af enskildes skogar i de delar af vårt land, der sådan lagstiftning ännu icke kommit till stånd, framlägga de förslag, hvartill, med hänsyn till de inom olika landsdelar rådande särskilda förhållanden, utredningen gifver anledning.“

I en vid utlåtandet fogad reservation hemställde deremot herrar af *Burén*, *Bruzelius* och *Fredholm* från Stockholm:

att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville tillsätta en komité af sakkunnige män för att utreda, hvilka åtgärder lämpligen kunna vidtagas för vinnande af en tillfredsställande vård af de enskilda skogarne och derefter framlägga de förslag, hvartill denna utredning gifver anledning.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Hammarskjöld: Då utskottet på ett synnerligen välvilligt sätt behandlat min motion, så skulle det naturligtvis under vanliga förhållanden icke falla mig in att begära ordet, så länge icke någon gjort invändning mot utskottets hemställan. Men nu har Första Kammaren, som på förmiddagens plenum behandlat dessa skogsfrågor, fattat ett beslut, som icke är fullt lika med hvad utskottet föreslagit. Första Kammarens beslut går i hufvudsak ut på detsamma, som reservanterna, herrar af Burén, Bruzelius och Fredholm föreslagit, dock med någon liten ändring. Jag skall be att få läsa upp det beslut, som Första Kammaren fattat. Det lyder så: "Att herr af Buréns motion, n:o 18, samt herr Johnssons motion i hvad de afse exportafgift å trävaror icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda, samt att, i anledning af hvad herrar af Burén och Johnsson i öfrigt föreslagit äfvensom af herrar Wallins och Hammarskjölds i ämnet väckta motioner, Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville tillsätta en komité af sakkunnige män för att utreda, hvilka åtgärder lämpligen kunna vidtagas för vinnande af en tillfredsställande vård af de enskilda skogarne och derefter framlägga de förslag, hvartill denna utredning, med hänsyn till de inom olika landsdelar rådande förhållanden, gifver anledning." Som kammaren behagade finna, är detta beslut i hufvudsaklig öfverensstämmelse med reservationen och pekar till samma mål som utskottets kläm, om också ordalagen äro något olika. Då det för mig är fullkomligt likgiltigt, hvilketdera beslutet, som fattas — antingen man antager utskottets kläm eller reservationen — blott att det mål, som jag syftar till, måtte bli vunnet, så anser jag klokheten bjuda, att denna kammares ledamöter nu ville förena sig om att antaga det beslut, som redan fattats af medkammaren. Ty om Andra Kammaren skulle stanna vid utskottets beslut, skulle det kanhända möta svårigheter att sammanjemka de olika besluten — om detta ens låter sig göra — och då jag lifligt önskar framgång åt saken, skall jag, herr talman, nu anhålla att få yrka bifall till det skrifvelseförslag, som Första Kammaren redan beslutat och hvilket jag nyss uppläst.

Häruti instämde herrar *Petersson* i Runtorp, friherre *von Knorring*, *Poignant*, *Carlsson* och *Andersson* i Lysvik.

Herr Fredholm från Stockholm yttrade: Såsom herrarne torde hafva funnit, åtföljes detta utskottsbetänkande af en bilaga, uti hvilken redogöres dels för domänstyrelsens utlåtande angående åtgärder till den enskilda skogshushållningens främjande och dels för landshöfdingembetenas och landstingens yttranden öfver detta domänstyrelsens utlåtande. Af hvad i det fallet blifvit anfördt framgår, att alla eller åtminstone de allra flesta anse det nödvändigt, att något göres på lagstiftningens väg för vården af de skogar, som befinna sig i enskildes ego. Men det framhålles också, att detta ändamål icke kan vinnas genom en skogslag, som i alla sina bestämmelser gäller för hela riket eller för större delen deraf, utan att det i denna måste inrymmas rätt åt de olika landsdelarne att träffa särskilda bestämmelser med afseende på de säregna

Om åtgärder till befrämjande af hushållningen med enskildes skogar.
(Forts.)

Om åtgärder till befrämjande af hushållningen med enskildes skogar.
(Forts.)

förhållanden, som äro rådande på de olika orterna. Utskottet har äfven stått sig på samma ståndpunkt som de flesta af landstingen och landshöfdingeembetena, då det i sin motivering säger, att det anser lämpligt, att för hela riket stiftas en gemensam skogslag, som innehåller vissa hufvudgrunder, hvilka kunna vara gemensamma, och på hvilka lagen hvilade, men till hvilka komma särskilda bestämmelser, olika för de olika orterna med hänsyn till der förefintliga olika förhållanden.

Nu vill det synas mig, som om utskottet icke hade fullföljt denna tankegång ända till slutet, då det gör sin hemställan till Riksdagen, emedan det i denna visserligen förordar en utredning i fråga om lagstiftning rörande värden af enskildes skogar, men endast för de delar af vårt land, der sådan lagstiftning ännu icke kommit till stånd. Detta är icke ett konsekvent fullföljande af den tanke, som utskottet uttalat i sin motivering, emedan utskottet der anser det nödigt att erhålla en gemensam lag, gällande för hela riket, visserligen endast med afseende på hufvudgrunderna för skogshushållningen, men dock gemensam för rikets alla olika delar. Det är denna omständighet, som delvis föranledt mig jemte ett par andra af utskottets ledamöter att vid utskottets betänkande foga en reservation, eftersom vi vilja utsträcka lagens hufvudgrunder till att blifva gällande för hela riket.

Men det är icke blott i detta afseende, som utskottet gjort sig skyldigt till en viss halfhet i sitt betänkande, utan detta gäller äfven i ett annat afseende. Utskottet uttalar nemligen önskvärdheten och nödvändigheten af att vissa hufvudgrunder fastställas i lagen, gällande för hela riket, men när man sedermera ser efter, hvilka hufvudgrunder det är, som utskottet förnämligast prononcerar, så är det endast och allenast en lag om återväxt. Alla veta vi dock, att sträfvandena att få till stånd en skogslagstiftning för vårt land förnämligast äro föranledda af den öfveratverkning, som egt rum. Medlen att stäffa denna öfveratverkning utesluter dock utskottet fullständigt ur sin motivering. Man har dock, som bekant, sökt stäffa densamma genom en dimensionslag, gällande för Norr- och Vesterbotten. Det vill derfor synas mig, som om man mycket väl kunnat icke blott omnämna detta förhållande, utan äfven i den blifvande lagen bort upptaga grunderna för en dimensionslag, allra helst som Jemtlands, Vesternorrlands och Gefleborgs läns landsting äfven synas benägna att på detta sätt bevara skogarne.

Nu nämnda brister i utskottets betänkande äro två ganska väsentliga svagheter, som vidlåda detsamma och som förmått tre af utskottets ledamöter att afgifva en gemensam reservation.

Emellertid är det åtminstone för mig glädjande att finna, att utskottet varit temligen enigt om att tillstyrka en gemensam lag för riket, ty som kammaren känner, finnes en annan reservant, som ställer sig, om jag så må säga, på en rent individualistisk ståndpunkt, och som visserligen vill få skogslagar till stånd, men skogslagar, föreslagna och stiftade af de särskilda landsdelarne hvar för sig, hvilket naturligtvis är detsamma som att skjuta lösningen af denna fråga långt in i framtiden, ty i sådant fall skulle det ju blifva beroende på initiativ från de särskilda landsdelarne, om en särskild skogslagsstiftning skulle komma till stånd. Men då, såsom jag och, som jag vågar tro, för öfrigt alla

medlemmar af utskottet utom nu nämnde reservant äro ense om, det är nödvändigt att snarast möjligt vidtaga någon åtgärd för att skydda skogens bestånd, så hafva vi naturligtvis icke kunnat vara med om att på det sättet öfverlemna frågan åt de särskilda landstingen och derigenom undanskjuta frågans lösning.

Det skulle kunna vara ganska mycket att säga om utskottets ganska knapphändiga motivering, men att utskottet i en så viktig fråga som denna icke lemnat kammaren en bättre utredning, torde hafva sin förklaring och sin ursäkt deruti, att utskottet saknar, som det säger, "erforderlig sakkunskap för bedömandet af de bestämmelser, som böra i de ifrågasatta lagförslagen inrymmas".

Det är just för att få ett förslag till skogslag i hela sin utsträckning underställt sakkunniges bedömande, som jag och medreservanterna här framställt vårt förslag. Det bör icke afskräcka kammaren, att för det ändamålet blir nödigt att tillsätta en komité, emedan detta blir en nödvändig följd, äfven om man antager utskottets mindre vidt utsträckta förslag, då ju utskottets förslag också förutsätter en föregående verkställd utredning.

För öfrigt torde icke den omständigheten, att här är ifrågasatt en komité, kunna afskräcka kammaren, då det nu är 40 år, sedan en komité här i landet var tillsatt för att sysselsätta sig med skogshushållningen, nemligen 1856 års komité. Visserligen har en sådan komité varit tillsatt äfven 1870, men det var då alldeles speciellt för de norrländska landsdelarne. Det synes mig därför, att, när man har — om jag så får säga — under 40 år försummat att sysselsätta sig med denna fråga, man då borde vara angelägen om att nu få till stånd en verklig sakkunnig utredning, efter hvilken man kunde bedöma dessa förhållanden och taga igen den försuttna tiden.

Den föregående talaren anförde, att Första Kammaren redan fattat sitt beslut. Detta beslut är, så vidt jag kan förstå, i allt väsentligt öfverensstämmande med det af oss reservanter framlagda, men skiljer sig derutinnan, att det alldeles bestämdt borttager hvarje utsigt att få en exportafgift på trävaror till stånd. För min del anser jag det ledsamt, att Första Kammaren gjort en sådan restriktion, emedan jag tror, att de för frågans lösning nödiga medlen icke kunna erhållas på annat sätt. Af samma mening är äfven utskottet, då det på sid. 23 säger, att utskottet icke kan "tillstyrka Riksdagen att godkänna de väckta förslagen om exportafgift å trävaror; och då utskottet icke heller ser någon annan utväg att bereda medel för bildande af länsallmänningar, så anser sig utskottet böra afstyrka bifall till" äfven de derom framställda förslagen. Här talar utskottet visserligen endast om bildandet af länsallmänningar; men det finnes ju många andra åtgärder, som äro nödiga att vidtaga för att för framtiden bevara skogen och som äro förenade med kostnader, och med afseende på dessa är jag urständsat att finna, huru de skola kunna täckas, i icke mindre grad än utskottet i fråga om kostnaderna för markinköp.

Nu må det emellertid förhålla sig huru som helst med den saken; är det så, att man får till stånd en utredning, som visar nödvändigheten af att lagstiftningsåtgärder med afseende å skogsvården vidtagas,

Om åtgärder till befrämjande af hushållningen med enskilda skogar.
(Forts.)

Om åtgärder
till befräm-
jande af hus-
hållningen
med enskildes
skogar.
(Forts.)

samt om det vidare ådagaläggas, att dessa åtgärder icke kunna vidtagas utan att man tillika anskaffar medel för att betäcka kostnaderna för dem, så är det min lifliga öfvertygelse, det Riksdagen då nog skall finna någon utväg att anskaffa medlen härför. Om detta nu skall ske genom att åsätta exportafgifter eller på annat sätt, det blir en fråga, som vi *då* få tillfälle att afgöra. Men på det att någonting *nu* skall göras, och jag anser verkligen det vara fara å färde med ett dröjsmål, — skall jag förena mig med förste talaren i hans yrkande och tillstyrka kammaren att omfatta Första Kammarens beslut i frågan, på det att Riksdagen här måtte fatta ett enigt beslut om att en skrivelse måtte aflätas till Kongl. Maj:t för att få denna fråga utredd.

Herr talman, jag skall förena mig med den förre talaren i hans yrkande på bifall till Första Kammarens beslut.

I detta yttrande instämde herrar *Bromée*, *Nordin* i Hammerdal, *Kardell*, *Lilliehöök* och *Svensson* från Karlskrona.

Vidare anförde:

Herr Petersson i Boestad: Herr talman, mine herrar! Då jag instämmer i utskottets hemställan om afslag på motionerna i denna fråga, så skulle jag också kunnat vara med om utskottets skrivelseförslag, i den form Första Kammaren nu under förmiddagens debatt godkänt detsamma. Men jag har ej kunnat gilla utskottets motivering i följande punkter, der det heter:

“Utskottet vill derjemte framhålla, att såsom en åtgärd i förutnämnda syfte äfven kan ifrågasättas, att staten skulle tillerkännas rätt i vissa fall att expropriera afverkad skogsmark, der jordegaren underlåtit hvad honom med afseende å skogens återväxt ålegat“. Och vidare:

“Då emellertid föreskrifter om skyldighet att sörja för återväxten i flera fall icke skulle medföra den åsyftade verkan, om ej den uppväxande ungskogen, åtminstone under någon tid, skyddades, så anser utskottet, att stadganden i detta syfte böra meddelas vare sig genom begränsning af betesrätten eller på annat sätt“.

Slutligen säger utskottet:

“Såsom en allmän bestämmelse bör ock ingå ett stadgande om kontroll öfver lagens efterlefnad. Mot förslaget om kommunalnämnden såsom kontrollerande i detta fall hafva af många utaf de myndigheter, som uttalat sig i frågau, invändningar gjorts, under det att å andra sidan detta förslag af flere förordats. Utan att bestämdt gifva företrädet åt den ena eller andra af dessa meningar, anser utskottet dock, att ifrågavarande kontroll icke bör öfverlemnas uteslutande åt kommunalnämnden, utan i sista hand åligga skogsstatens tjänstemän.“

Hvad utskottet här framhållit skulle, derest det blefve lag, vara ett alltför stort ingrepp i den enskildes rätt, om staten under vissa förhållanden tillerkändes rätt såväl att expropriera afverkad skogsmark som att kunna inskränka betesrätten. Då man vet, att den bästa skogen är den, som uppkommer medelst sjelfsådd, genom frön från den växande skogen och genom lemnade fröträd, samt att det ligger

i hvarje skogsegares intresse att vårda och skydda återväxten, så anser jag, att man här bör gå grannlaga och betänksamt fram i lagstiftningsväg.

Hvad åter kontrollen öfver den nyblifvande skogslagens efterlefnad angår, bör enligt min åsigt kommunalnämnderna och kommunalstyrelserna ega det förtroende och den sakkunskap, att denna kontroll tryggt kan öfverlemnas åt dem. Att, såsom utskottet anser, skogsstatens tjänstemän skulle ställas såsom öfverkontrollanter öfver kommunalstyrelserna, vore en inskränkning i vår urgamla frihet, som jag icke kan vara med om. För öfrigt har domänstyrelsen och skogsstatens tjänstemän tillräckligt att göra med *statens* skogar, och mången gång vore det kanske icke obehöfligt, att kommunalstyrelserna vore bemyndigade att tillse, det skogsstatens tjänstemän så vårdade och skyddade statens dyrbara egendom, kronoparkerna och boställsskogarne, att dessa ej för mycket decimerades eller sköflades.

Hvad slutligen beträffar de ifrågasatta exportafgifterna, så anser jag för min del icke lämpligt, att sådana åsättas.

Herr Näslund: För min del skulle jag önskat, att utskottet i tredje punkten kommit till samma resultat, hvartill det kommit i den första och den andra, nemligen att utskottet afstyrkt hela förslaget. Jag hyser stora betänkligheter mot att få till stånd en skogslag — hvarmed åtskilliga försök redan gjorts inom flera län — hvilken skulle i någon nämnvärd mån inkräkta på den enskildes och i all synnerhet på de mindre bemedlades och de fattiges rätt. Nog kan man lagstifta, då åtgärderna hufvudsakligen riktas endast mot de mera bemedlade och mot de kapitalstarka bolagen, men då man skall tänka sig en lag, som skall gälla för de fattige också, har det sig alltid svårare att lagstifta. Ty hvarifrån skola dessa senare skaffa medel till de utgifter, som kunna för dem tid efter annan förekomma, såsom utskylder till stat och kommun, löner, räntor på gjorda skulder, och dylikt, om de icke få anlita den, snart sagdt, enda tillgång, som de ega, nemligen skogen?

Man talar så mycket om skogsförödelse. Ja, det är nog sant, och sorgligt att erkänna, att sådan å vissa orter förekommer, men hvarifrån har denna stora ifver, som nu är rådande för att få en skogslag till stånd, kommit? Icke är det från den stora allmänheten, utan jag tror tvärtom, att den hufvudsakligast förefinnes hos dem, som hafva intresse af att så mycket som möjligt inskränka den sjelfegande bondens fria rätt till hvad han mången gång med svett och möda förvärfvat.

Då jag anser mig icke hafva någon utsigt att vinna bifall till ett afstyrkande af denna punkt, hvilket enligt min tanke vore åtminstone för närvarande det bästa, skall jag icke taga mig friheten att framställa något sådant yrkande, men jag kan likväl icke underlåta att vid detta tillfälle uttala den önskan, att regeringen, då en skogslag i sinom tid framlägges för Riksdagen, framför allt måtte tillse, att de ännu sjelfegande hemmansegarnes intressen icke allt för mycket omgärdas af skrankor, som, om än så småningom, men dock oafflätligt öfverflyttar våra hemman och skogar i sågverksindustriens uteslutande ego.

Om åtgärder till befrämjande af hushållningen med enskildes skogar.
(Forts.)

*Om åtgärder
till befräm-
jande af hus-
hållningen
med enskildes
skogar.
(Forts.)*

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Den siste ärade talaren nämnde, att det klagas så mycket öfver att skogssköfving eger rum och tillade, att det vore sant, att sådan förekommer, men då så är förhållandet, är det väl den lagstiftande magtens rätt och skyldighet att göra något för att om möjligt hämma denna skogssköfving. Innan jag begärde ordet, var min afsigt att yrka afslag på reservationen med anledning deraf, att jag då icke visste, att Första Kammaren afslagit herr af Buréns motion rörande exportafgift å trävaror. Om icke Första Kammaren fattat detta beslut, skulle jag för min personliga del icke velat vara med om ett bifall till reservationen med den af herr Hammarskjöld föreslagna ändring, men då nu Första Kammaren afslagit motionen och det uti skrivelseförslaget icke alls talas om någon tull å trävaror, så synes det mig mycket välbetänkt att bifalla nämnda skrivelseförslag. Det kan deruti icke ligga någon som helst fara, för att icke de mindre hemmansegarne i alla fall skola få använda den skog, de ega, ty en skogslagstiftning kan aldrig komma att utsträckas så långt, att den lägger hinder i vägen för de mindre hemmansegarne att afverka skog för att erhålla t. ex. bete eller odling af sin mark. Jag tror således, att det icke är någon risk att antaga nu föreliggande skrivelseförslag, till hvilket jag på det ifrigaste anhåller att få yrka bifall.

Skulle man komma in på denna exportfråga, så må jag säga, att detta är en fråga, som jag anser alldeles orimlig, ty man konsumerar mera skog inom landet, än man exporterar. Skulle man då taga sig före att lägga exporttull på hvad som exporteras och deraf bilda en fond för inköp af skogsmark för bildande af kommun- och häradsallmänningar, då deremot de, som använda sin skog för eget behof, vid hyttor och dylikt, icke skulle få betala ett enda öre, men få samma nytta af denna exporttull? Det förefinnes så många oegentligheter och så stora svårigheter att i lagstiftningen reglera dessa förhållanden, att jag tror, att det i all framtid kommer att blifva omöjligt att erhålla en lagstiftning, baserad på exporttull, som något så när motsvarar billighet och rättvisa.

Jag har redan framställt mitt yrkande.

Herr Lundström: Det föreliggande utskottsbetänkandet vittnar om att det sammansatta bevillnings- och lagutskottet varit angeläget att komma till ett sådant slnt, att något måtte blifva gjordt i denna vigtiga fråga. Men under utskottets arbete har det uppdagats, att det förefinnes stora svårigheter att sammanjemka de olika meningar, som de väckta motionerna innehålla, och dessa olika meningar härröra säkerligen från de vidt skilda förhållanden, som förekomma i de olika landsdelarne. Utskottet har därför sökt att skriva en sådan motivering, att den lemna rum åt den blifvande utredningen af frågan att röra sig, snart sagdt, på alla möjliga områden, som röra skogshushållning. Dock har utskottet icke gått så långt, som jag för min del önskat, att det hade gjort, särskildt i den del, som rör förekommandet af öfverafverkning eller, med andra ord, inrättandet af en lämplig dimensionslag i sådana landsdelar, der en sådan lag kan vara lämplig.

Såsom vi veta, kan man vårda skogen dels på sådant sätt, att man hindrar all öfverafverkning eller vid afverkning af skog hindrar borthuggning af fröträd, som kunna verkställa naturlig sjelfsådd och fylla luckorna, der skogen är borthuggen, dels kan skogsplantering verkställas, och der sådan skett, måste man äfven vårda och skydda ungsbogen, så att den får växa upp och mogna. Jag anser, att utskottet bort nämna mera om det första sättet eller stiftandet, der så lämpligt är, af dimensionslag. De lagar, som redan finnas, åtminstone i Norr- och Vesterbotten, äro grundade på detta system.

I fråga om påföljden af underlåtenhet att sörja för återväxt efter verkställd afverkning har jag jemte en ledamot af Första Kammaren ansett, att det varit nog, om utskottet i sin motivering hade stannat vid att omtala de bestämmelser, som Gotlandslagen stadgar, nemligen fastställande af den påföljd, att, när skogsegaren försummar att verkställa återplantering och icke vidtager de för återväxten erforderliga åtgärder, han icke vidare skulle få använda sin skog för annat än husbehof.

Här har talats om viten och om vidtagande af för återväxten erforderliga åtgärder på jordegarens bekostnad. För min del tänker jag, att det skulle komma att visa sig ganska vanskligt att verkställa återplantering på skogsegarens bekostnad. Första akten skulle då blifva, att staten skulle förskjuta medel för bekostandet af återplantering, och sedan detta blifvit gjordt, skulle andra akten i många fall blifva den att göra just den upptäckt, att skogsegaren intet egde till ersättande af de utaf statsverket gjorda förskotten. Derefter blefve det väl Riksdagen, som finge afskrifva kostnaderna.

Vidare har här talats om att staten skulle expropria kalhuggen skogsmark. Jag tänker, att ett sådant tillvägagående skulle komma att medföra storartade spekulationer på skogsmark, om sågverksegare eller andra, som drifva afverkning, finge köpa stora skogar och, sedan dessa blifvit nedhuggna, icke behöfde bry sig om någon som helst återväxt. Sedan återstode det för staten att expropria denna mark.

Om detta skulle börja att tillämpas och förslag framlades för Riksdagen att anslå stora summor för expropriation af sådan afhuggen skogsmark, undrar jag, om det icke vid Riksdagen skulle blifva skarpa motsägelser mot ett dylikt förfarande.

Det är i dessa afseenden, som jag velat uttala mitt ogillande af utskottets motivering. För öfrigt tror jag, att, då Norr- och Vesterbotten, Lappland och Gotland redan hafva skogslagar, som äro lämpade efter dervarande ortförhållanden, det äfven är nödigt, att öfriga delar af vårt land erhålla lämpliga skogslagar. Då nu Första Kammaren fattat ett beslut, som i det närmaste ansluter sig till utskottets förslag, ehuru deri saknas det uttryck, som jag gerna skulle velat hafva med, nemligen att denna utredning icke borde omfatta de delar af vårt land, som redan hafva skogslagar — jag tänker, att utredningen blir mycket vidlyftig ändå — och då jag anser, att fattande af olika beslut skulle medföra frågans fall, vill jag för min del förena mig med dem, som yrkat bifall till det förslag, som först framstälts af herr

Om åtgärder till befrämjande af hus-hållningen med enskildes skogar.
(Forts.)

Om åtgärder
till befräm-
jande af hus-
hållningen
med enskildes
skogar.
(Forts.)

Hammarskjöld, hvilket är samma förslag, som Första Kammaren antagit. Jag anhåller således om bifall till detta förslag.

Herr Hammarskjöld: Jag begärde ordet med anledning af hvad herr Näslund yttrade. Han uttalade betänkligheter mot all skogslagstiftning på den grund, att man derigenom skulle skada de mindre skogsegarne, och jag kunde af hans ord icke förstå annat, än att han uppfattat syftet med motionerna vara sådant, att man skulle kunna förhindra skogsegarne att använda sin skog, såsom de vilja. Detta är ett fullkomligt misstag. Något sådant har jag i min motion icke yttrat, utan tvärt om har jag såväl i fjolårets som detta års motion påpekat, att meningen är, att skogsegarne skola få bruka sina skogar på för dem lämpligaste sätt, realisera dem till hvilka dimensioner, de behaga, och att intet intrång skall ske i deras eganderätt. Alldeles detsamma har utskottet upptagit i sin motivering, då det på sid. 25 säger: "Af den vid detta utlåtande fogade bilaga framgår, att i de flesta af de yttranden, som afgifvits i anledning af domänstyrelsens förslag, betonats lämpligheten af en lagstiftning, som, utan att ingripa i den enskildes förfoganderätt öfver skogen, endast ålade honom att efter afverkning af skog sörja för dess återväxt." Och detta gillar också utskottet. Det är således icke på något sätt meningen, att man skulle ingripa i den enskildes eganderätt, utan meningen är endast att en gång komma derhän, att icke sköflad mark skulle få ligga för fäfot, om jag så får säga, utan åtgärder vidtagas, för att den åter skulle blifva beklädd med skog.

För min del har jag vid förra årets diskussion i denna fråga tydligt uttalat, att jag icke vill vara med om en dimensionslag eller en ålderslag eller något sådant, utan endast önskar, att man måtte sörja för återväxten. Nu har utskottet kommit med ett, såsom mig synes, mycket godt, mycket fogligt och mycket litet fordrande förslag, hvilket i hufvudsak blifvit antaget af Första Kammaren. Man måste dock erkänna, sedan man läst alla de betänkanden, som inkommit från landsting och länsstyrelser, att det i hela landet är en allmän fordran, att något göres för att förbättra värden af de enskildes skogar. Och något mindre och blygsammare kan man väl icke fordra än det, som här föreslagits, eller att Kongl. Maj:t skulle tillsätta en komité af sakkunnige män, som skulle utreda frågan på sätt dem för godt synes och sedan framlägga förslag till lag, icke till en enda gemensam skogslag för hela landet, hvilket alla, som hörts i frågan, anse omöjligt, utan till särskilda lagar, som skulle vara lämpade efter de särskilda orternas förhållanden. När nu detta är så allmänt erkänt, så kan jag icke tro, att denna kammare, som i fjor med mycket liten meningsskiljaktighet för sin del antog ett förslag i detta syfte, nu skulle hafva något mot att gå med på det beslut, som Första Kammaren fattat. Och jag anhåller därför att få yrka bifall till det af mig framställda förslaget.

Herr Johnsson i Bollnäs: Då meningarne nu tyckas kunna ena sig om det förslag, som är af den förste talaren framställt och af

Första Kammaren redan antagits, skall jag icke hålla på det af mig i min motion framställda förslag. Jag ber dock att redan nu få uttala den önskan, att, huru skilda skogslagar för olika delar af landet än kunna komma att affattas, dessa lagar böra gå i den riktning, att den enskildes rätt icke inskränkes, der uppenbara missbruk ej ega rum, samt att de personer, som sjelfva sköta sina skogar, lemnas frihet att på bästa sätt tillgodogöra sig desamma. Jag tror nemligen, att målet, en bättre skogsvård, bäst vinnes derigenom, att man söker intressera allmänheten för skogarnes betydelse, och att den åsigten vinner insteg, att det just är skogsegarnes intresse att sköta sina skogar på rationellt sätt. Vinner denna öfvertygelse insteg, skall missbruk säkerligen icke så ofta förekomma och någon skogslag icke heller vara erforderlig. Men just för spridningen af insigten i praktisk skogsskötsel och, för så vidt den skall blifva verksam, lemna understöd, t. ex. tillhandahålla skogsfrö och undervisare, tror jag, att medel blifva nödvändiga. Och jag föreställer mig, att, äfven om Riksdagen nu stannar vid den skrifvelse, som här är i fråga, man dock snart skall nödgas, för att skaffa medel till dessa understöd, pålägga en mindre exportafgift. Det kan nemligen enligt min tanke icke vara riktigt att betunga statskassan med utgifter för vården af enskildes skogar, emedan dessa företrädesvis torde böra bestridas af dem, som hafva fördel af skogarnes ökade afkastning.

Jag har endast velat i korthet uttala, att det är min öfvertygelse, att man förr eller senare nödgas uttaga en mindre afgift för att kunna verksamt främja det angifna syftet, nemligen en bättre skogsvård. Jag förenar mig med den förste talaren i hans yrkande.

Herr Näslund: Herr greve och talman, mine herrar! Mina betänkligheter härledde sig icke från det yttrande, herr Hammarskjöld hade, icke heller från det förslag, som han uppläste, utan hufvudsakligen från herr Fredholms reservation och till en del från hans yttrande, då han hade ordet, i det han nemligen ansåg, att lagen icke borde omfatta landet i dess helhet, utan att hvarje ort borde få uppgöra de närmare bestämmelserna.

För min del har jag ett ganska färskt exempel på, huru det kan förhålla sig med ortsmyndigheternas åsikter i skogslagstiftningen, åsikter, som helt och hållet strida mot den stora allmänhetens uttalade önsningar. Inom Vesternorrlands län tillsattes nemligen år 1893 en komité på grund af en vid landstinget väckt motion för att utreda frågan, huruvida en skogslag behöfdes eller icke, och, derest den ansågs behöflig, äfven uppgöra ett förslag dertill. Tre af denna komité's ledamöter ansågo en lag icke behöflig, och detta efter en ganska noggrann och sakrik utredning. Två deremot ansågo, att en lag var af behovet påkallad. Vid 1894 års landsting, då komitébeslutet föredrogs, fann sig sågverksindustriens målsmän inom landstinget dermed icke belätne, utan tillsatte landstinget en ny komité. Vid tillsättande af denna komité sökte man så mycket som möjligt att få in personer, som voro för en skogslag. Dessa komiterade upprättade då ett förslag till lag, som under sommaren 1895 utsändes till landskommunerna för att in-

Om åtgärder till befrämjande af hus-hållningen med enskildes skogar.
(Forts.)

*Om åtgärder
till befräm-
jande af hus-
hållningen
med enskildes
skogar.
(Forts.)*

henta deras åsigt om saken. Resultatet deraf blef, att 44 kommuner förklarade sig på inga vilkor kunna vara med åtminstone om ett sådant lagförslag, som komiterade uppgjort; 13 ansågo, att en lag vore behöflig, men 8 af dem gjorde mot komiterades förslag ganska väsentliga anmärkningar.

Det är till följd af dessa omständigheter, som jag fått ganska stora betänkligheter mot att öfverlåta bestämmanderätt åt landstingen. Det är visserligen sant, att landstingen väl böra anses representera folkopinionen inom landet. Men att döma af de förhållanden, som inträffat inom Vesternorrlands län, tyckes detta icke alltid öfverensstämma med verkligheten.

Vid omröstningen inom landstinget vid det tillfälle, jag nyss nämnde, antogs förslaget med 31 röster mot 20. Men då är att märka, att bland dessa 31 röster voro 10 afgifna af stadsrepresentanter, deraf de fleste sannolikt icke voro egare till någon enskild skog.

Då jag har den öfvertygelsen, att ett förslag till lag i förevarande fall icke är för de mindre bemedlade till något gagn, utan tvärtom medför en inskränkning i deras rätt att få tillgodogöra sig de enda tillgångar, de hafva, så skall jag nu, herr talman, taga mig friheten att yrka afslag såväl å utskottets hemställan i tredje punkten som herr Hammarskjölds nu föredragna skrifvelseförslag.

Herr Fredholm från Stockholm: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af de betänkligheter, som uttalades af den siste talaren, såväl då han nu yttrade sig som då han förra gången hade ordet. Jag misstänker nemligen, att dessa betänkligheter delas af många af kammarens ledamöter. Men om man något närmare betraktar de betänkligheter, som af honom uttalades, så tror jag icke, att de kunna vara afskräckande. Han har missförstått mig, då jag talade om, att jag icke ville vara med om att lemna hvarje särskildt landsting utslutande rättighet att lagstifta i denna fråga, och detta icke endast på den grund, han anförde, nemligen att detta möjligen skulle kunna vara stridande mot flertalets bästa, utan också därför att jag anser, att det är en i högsta grad oriktig och vådlig princip, att Riksdagen öfverlemnar sin lagstiftningsmagt åt särskilda landsdelar. Må så vara, att man i fråga om sådana lagar, som icke i sin helhet kunna tillämpas i den ena landsdelen likaväl som i den andra, måste inrymma något slags beslutanderätt åt de landsdelar, som bäst kunna bedöma saken. Det har jag ingenting emot. Men deremot vill jag, att lagens hufvudgrunder skola fastställas af Riksdagen, så att derigenom icke blott uppdragas de gränser, inom hvilka de olika landsdelarna få deltaga i lagstiftningen, utan tillika bestämmas sättet, hvarpå de få utföra denna lagstiftningsrätt, på det att Riksdagen i hvarje ögonblick må hafva i sin hand att genom ändring i lagen framtaga eller utsträcka den lagstiftningsrätt, som den har tilldelat de särskilda landsdelarna.

Hvad nu beträffar, att en lag, sådan som denna, skulle komma att inkräkta på de små skogsegarnas rätt, så är jag lika angelägen att bevaka deras rätt som den siste talaren. Men jag föreställer mig, att det aldrig någonsin blir nödvändigt att vidtaga något slags lag-

stiftningsåtgärd beträffande egarne till små skogslotter, som äro så belägna, att de icke ligga i samband med stora skogar, för hvilka tekniska förhållanden göra det nödvändigt att lagstifta. Om en person har en liten fristående skog, så kan jag icke föreställa mig, att lagen skall ingripa och vilja tvinga honom att afstå från att sköta den på sätt han anser lämpligt, enär detta icke är nödvändigt för att vinna det mål, man eftersträfvat, nemligen att bevara kulturmöjligheten i detta land, för så vidt denna beror på rationel skogsvård.

Om åtgärder till befrämjande af hushållningen med enskildes skogar.
(Forts.)

Talaren sade också, att han icke förstod den stora ifver, som nu rådde för att få en skogslag till stånd. Och det förvånar mig. Ty han borde dock veta, att det är en mycket stark strömning i hela vårt land för den saken. Landsting och landshöfdingeembeten och andra myndigheter, som yttrat sig i frågan, hafva framhållit nödvändigheten att vidtaga åtgärder och att göra det i tid, på det att icke faran skall blifva oss öfvermäktig.

Herr Sjö: Jag har verkligen mina betänkligheter mot att antaga föreliggande af herr Hammarskjöld framställda skrifvelseförslag. Han yrkar detsamma, som nu blifvit beslutadt af Första Kammaren, nemligen att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t skulle tillsätta en komité, som skulle utreda ifrågavarande sak för vinnande af en tillfredsställande lösning af frågan om de enskilda skogarnes vård. Jag tror icke, att en sådan komité skulle kunna framlägga ett förslag, som i allo kunde tillfredsställa alla i vårt land.

Jag tror för den skull, att det vore lyckligare, om man ginge till väga på samma sätt, som några landsting i vårt land redan gjort. Dessa landsting ha nemligen tagit frågan om hand på det sätt, att de tillsatt komitéer, som framlagt förslag för landstingen, och dessa ha sedan ingått till Kongl. Maj:t med begäran, att dylika förslag skulle upphöjas till lag.

Detta tillvägagående har, som sagdt, tillämpats af en del landsting, och jag tror, att man på den vägen kan komma till en mera tillfredsställande lösning af frågan än genom att tillsätta en komité, som skulle få ta hand om frågan i dess helhet för hela landet med undantag af de län, som redan ha en lag rörande skogsodlingen.

Jag befarar verkligen, att man i det förslag, som man under sådana förhållanden hade att förvänta ifrån regeringen, skulle få se föreskrifter, som icke så litet komme att trakassera den enskilde på ett eller annat sätt, särskildt derutinnan, att man icke finge handhafva sin egendom, som man önskade.

Det är ett slagord, som jag hört, så länge jag kan minnas, att våra skogar uthuggas och förstöras utan att man sörjer för återväxten så mycket som erfordras. Jag erkänner villigt och gerna, att man går fram för fort med afverkningen af skogarne, men jag vill ändå icke vara med om att på detta sätt hänskjuta frågan till Kongl. Maj:t, då man kan vänta att få tillbaka ett förslag, som man icke vill kännas vid, när det kommer fram en gång.

Om åtgärder
till befräm-
jande af hus-
hållningen
med enskildes
skogar.
(Forts.)

Då jag har en sådan uppfattning, vill jag förena mig i herr Näslunds yrkande om afslag.

Herr Jönsson i Gammelstorp förenade sig med herr Sjö.

Herr Eriksson i Qväcklingen: Herr talman, mine herrar! Då denna fråga kommit så på tapeten, att man troligen icke kan komma ifrån den med mindre än en lösning på ett eller annat sätt sker, och då nu Första Kammaren antagit det af herr Hammarskjöld framställda förslaget, hvilket afslår tanken på exportafgiften, kan äfven jag gå med på en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag till lag om skydd mot sköfving af ungskog. Men jag skulle vilja på samma gång uttala den önskan, att, om denna lag kommer att byggas på dimensionsprincipen, den äfven måtte medgifva enskilda skogsegare rätt att få fri utsynning af gammal undermålig och skadad skog, helst traktsvis verkställd af statens skogstjenstemän.

Jag yrkar bifall till det af herr Hammarskjöld framställda skrivelseförslaget.

Herr Petersson i Boestad: Herr talman! Som jag förra gången, då jag hade ordet, icke framstälde något yrkande, skall jag nu be att få förena mig med herrarna Näslund och Sjö i deras yrkande om afslag å skrivelseförslaget.

Herr Persson i Tällberg: Som herrarna väl erinra sig, uppträdde jag förliden riksdag emot det förslag i denna fråga, som då var framlagdt. Men jag gjorde det icke därför, att jag hade antipati mot att något göres i detta afseende, utan därför, att det förslag, som då framlagts, var af sådan beskaffenhet, att jag icke kunde vara med om det. Jag tror, att frågan är af så stor vikt och betydelse, så att jag beträffande densamma skulle kunna tillämpa det gamla ordspråket: "bättre sent än aldrig", och jag tror vidare, att det är utan skäl, som en del talare varit så rädda för att någon större fara skulle kunna drabba de mindre skogsegarne. Tvärtom är det min åsigt, att om dessa för en 50 år tillbaka haft en sådan lag, skulle de vara i en mycket lyckligare ställning, än hvad de nu i allmänhet äro.

Hvad beträffar den anmärkning, som blifvit gjord, eller att utskottet icke tillräckligt tydligt uttalat, i hvilken riktning denna lag borde gå, så tror jag för min del, att det är en ren förtjenst, att utskottet uttalat sig så litet som möjligt, så att den komité, som tillsättes, må ha fria händer att taga hänsyn till de särskilda ortsförhållandena och lämpa lagen derefter.

Komiterade torde för öfrigt icke ha så obetydlig ledning i de yttranden, som afgifvits af Konungens befallningshafvande i de särskilda länen. Och Kongl. Maj:t lär väl finna sig oförhindrad att rangera det så, att särskilda komiterade eller personer kunna tillsättas i de respektive länen för att yttra sig i frågan. Vi veta t. ex., att år 1838, då fråga var om verkställande af förändring i 1827 års förordning om hemmansklyfning och jordafsöndring, Kongl. Maj:t äfven

då fick i uppdrag att verkställa en utredning af frågan. Då vidtog Kongl. Maj:t den praktiska åtgärden att uppdraga åt Konungens befallningshafvande i samtliga län att sammankalla personer ur olika stånd och klasser för att såmedelst skaffa material för frågans utredning.

Om åtgärder till befrämjande af hus-hållningen med enskildes skogar.
(Forts.)

Och jag tänker, att om Kongl. Maj:t vidtog samma åtgärd äfven i detta fall, skulle det icke möta svårigheter att få en lag af sådan beskaffenhet, att den kunde tillfredsställa olika orters intressen.

Med de åsikter, jag hyser i denna fråga, är det alldeles gifvet, att jag för min del icke kan tro, att det är möjligt att få en sådan lag till stånd, som skulle vara gemensam för hela landet. Men jag tror dock, att med det material, hvaröfver Kongl. Maj:t förfogar, det skall låta sig göra att få en lösning af denna viktiga fråga, och jag tror vidare, att vi funnit en lycklig väg till frågans lösning i det skrifvelse-förslag, som af den förste talaren framlades, hvartill jag för min del skall be att få yrka bifall.

Herr Bergendahl: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag har å min sida begärt ordet för att yrka bifall till 3:dje punkten i utskottets betänkande. Jag vet visserligen, att ett yrkande i samma väg blifvit gjordt af herr Hammarskjöld, med det tillägg dock, att man skulle begära af Kongl. Maj:t, att han skulle utse en komité för frågans utredning. Men jag tycker, att när vi ha en domänstyrelse, bör denna kunna utreda förhållandet och genom sina uderordnade sätta sig in uti huru det står till i de olika delarne af landet samt sedan inkomma till Kongl. Maj:t med ett förslag, som han kunde framlägga för Riksdagen.

För min del tycker jag således, att det är olämpligt att tillsätta en komité. Och huru stor skulle för öfrigt icke en sådan komité bli! I den skulle väl sitta en eller ett par personer ifrån hvart län, hvadan det blefve en kolossal apparat, som derigenom skulle sättas i gång, och dyrbar blefve den också.

Jag ser gerna, att saken får en utredning — jag hyser visserligen stora tvifvel derom, huruvida en sådan lag skall kunna åstadkommas, som med skrifvelsen afses — men kan en sådan erhållas, som på ett tillfredsställande sätt motsvarar de önskingar, som från åtskilliga håll i den vägen hysas, så är det icke mig emot.

Jag ber, på grund af hvad jag nu haft äran säga, att få yrka bifall till utskottets hemställan i 3:dje punkten.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag vet väl, att, med de sympatier, som denna fråga för närvarande har inom Riksdagen, det är fåfängt att förfäkta en annan mening i densamma än den, som för närvarande gör sig gällande hos flertalet. Jag kan dock icke låta detta tillfälle gå förbi utan att säga några ord såsom min mening.

Jag delar icke utskottets uppfattning, att en skogslag skulle vara lika nyttig och passande för hela landet. Utskottet säger på sid. 25 i sitt betänkande, att efter utskottets mening "ett stadgande om sådan skyldighet" — att sörja för återväxten — "för skogsegare är af den

*Om åtgärder
till befräm-
jande af hus-
hållningen
med enskildes
skogar.
(Forts.)*

art, att det lämpar sig för hela landet med undantag möjligen för de allra nordligaste delarne deraf“. Ingalunda är detta i allmänhet förhållandet i den provins, som jag tillhör. Länets landsting har därför också, för såvidt Blekinge angår, afstyrkt förslaget om en skogslag. Konungens befallningshafvande i länet har gjort detsamma. De skäl, som för detta afstyrkande anförts, äro i utskottets betänkande återgifna, och herrarne ha der haft tillfälle att om desamma taga kännedom. Jag skall därför icke vidare uppehålla mig vid dessa af dem anförda skäl, utan i stället, men med anslutning till desamma, anföra något såsom min egen ytterligare mening i frågan.

Det är ofta fallet — det känna åtminstone alla till, som äro landtmän — att det finnes s. k. skogsmark, som efter skogens afverkning gifver en betydligt högre inkomst, då på densamma växer gräs, vare sig till bete eller slätter, än om marken å nyo skulle bära skog. Om man nu på sådan mark afverkar t. ex. ek- eller bokskog, som i allmänhet icke växer annat än på bördig jord, så blir i de flesta fall efter en sådan afverkning en gräsväxt, som är mycket riklig. Är det nu meningen, att man icke skall få afverka sådan skog på sådan mark utan att jemväl sörja för skogsåterväxt genom plantering? Jag håller före, att om det är en fördel för den enskilde, att han kan taga högre inkomst af denna mark, då på densamma växer gräs till bete åt djuren och till slätter, så är det väl äfven en fördel för det hela.

Jag vill vidare betona omöjligheten af att få till stånd en skogslagstiftning, som är passande för hela landet. Med de olika förhållanden, som i vårt land göra sig gällande, är det alldeles visst, att en skogslagstiftning, som är lämplig för öfra Sverige, icke passar för mellersta Sverige, och att en dylik lagstiftning för mellersta Sverige icke lämpar sig för de södra delarne af landet. Jag förstår sannerligen icke, huru man skall komma till rätta med denna fråga, om man med den skogslagstiftning, som här är begärd, afser, att den skall tillämpas lika öfver hela vårt land.

Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten på de kostnader, som äro förenade med den kontroll, hvarom här är fråga. Den fås icke för intet, hvem som än skall utöfva densamma. Alldeles säkert är, att om kontrollen skall utöfvas af statens tjenstemän, så måste antalet skogstjenstemän ökas, och jag tror, att denna ökning måste blifva mycket stor, ty i annat fall vore det omöjligt för dem att utöfva kontrollen. Och skulle det möta svårigheter att utöfva en nöjaktig kontroll och lagen således icke komme att efterleivas, så håller jag före, att det är bättre, att man ingen lag har.

Jag skulle kunna och vilja säga ännu mycket mer, men jag tror, att i hvad jag redan anført några synpunkter äro gifna, som äro värda att tagas i betraktande. Jag vet mycket väl, att, såsom frågan nu föreligger, kammaren kommer att godkänna något af de framlagda förslagen, och jag har därför vid detta tillfälle velat uttala den önskan och den förhoppning, att man vid verkställandet af den begärda utredningen och vid utarbetandet af det lagförslag, som på densamma skall byggas, måtte taga hänsyn till de förhållanden, som jag här påpekat, nemligen att man icke får gå för långt i fråga om bestäm-

melser angående återväxt af skog å mark, som bättre lämpar sig för gräsväxt, att den lagstiftning, hvarom nu är fråga, icke kan tillämpas lika öfver hela landet, samt att kostnaden för den kontroll, som en sådan lagstiftning skall göra nödvändig, icke får blifva öfver höfvan stor.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Bergendahl: Som jag i mitt föregående yrkande endast hemställde om bifall till hvad utskottet föreslagit i tredje punkten, ber jag få nämna, att jag dermed afsåg äfven ett bifall till utskottets hemställan i första och andra punkterna.

Herr Bruzelius: Herr talman, mine herrar! Ingen lärer väl kunna förneka, att något måste göras i det ämne, som här behandlas, såvida icke skogarne i vårt land skola blifva en saga blott. Skilnaden mellan utskottets och reservanternas förslag är den, att enligt det senare uti skrifvelsen skulle inrymmas vissa motioner, som innehålla högst beaktansvärda saker, men hvilka af utskottet uti tredje momentet af dess hemställan blifvit uteslutne. Då nu såväl utskottets som reservanternas förslag åsyftar en utredning i frågan, tror jag, att det skulle vara ganska nyttigt, att alla dessa beaktansvärda motioner komme under utredning och bedömande af de sakkunnige, som skulle få frågan om hand.

Herr Bergendahl ansåg, att det vore lämpligast, att den ifrågasvarande utredningen verkställdes af domänstyrelsen. Det må så vara, men jag tror dock att det vore bäst att i första hand öfverlemnas frågan åt en komité, emedan i denna säkert komme att insättas personer från olika orter, hvilka egde noggrannare kännedom om ortsförhållandena och bättre vore i stånd att bedöma, hvilka allmängiltiga bestämmelser i den blifvande lagen borde innehållas.

Jag har aldrig tänkt mig annat än att denna lag skulle hållas i stora drag och endast upptaga bestämmelser som vore lämpliga för hela vårt land, från Norrland ända ned till Skåne, såsom t. ex. stadganden om skyldighet att sörja för återväxt o. d. Deremot synes det mig, att alla detaljfrågor böra underställas landstingens pröfning och att sedermera för hvarje ort särskilda bestämmelser böra blifva gällande.

Jag anhåller därför att få hemställa om bifall till det af Herr Hammarskjöld framställda yrkandet.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan; 2:o) på bifall till herr Hammarskjölds under öfverläggningen framställda förslag; och 3:o) på afslag å samtliga i ämnet väckta förslag; och fann herr talmannen propositionen på bifall till herr Hammarskjölds förslag vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef likväl begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits yrkan-

Om åtgärder till befrämjande af hus-hållningen med enskildes skogar.
(Forts.)

det på afslag, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som beträffande sammansatta bevillnings- och lagutskottets hemställan i förevarande utlåtande n:o 2 bifaller det af herr Hammar-skjöld under öfverläggningen framställda förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen utföll med 155 ja och 49 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogs och bifölls konstitutionsutskottets utlåtande n:o 14, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 17 regeringsformen.

§ 5.

*Om samman-
jemkning af
kamrarnes
olika beslut
ang. ändrad
lydelse af 2 §
4:o och 3 § 10:o
tryckfrihets-
förordningen.*

Härefter företogs till behandling konstitutionsutskottets memorial n:o 15, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af första punkten i utskottets utlåtande n:o 7 angående Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o och 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen äfvensom väckt motion om ändring af 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen.

I afgifvet utlåtande n:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o och 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen äfvensom väckt motion om ändring af 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen, hade konstitutionsutskottet, under punkten 1, hemställt, att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition i den del, hvarom i denna punkt vore fråga, icke kunde oförändrad bifallas, ville antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen:

§ 2.

4:o) — — — — —
Att ej några ministeriella handlingar — — — — —
— — — — — femtio riksdaler.
Att sådana kartor, ritningar, planer, beskrifningar och andra handlingar, rörande krigsmagtens ställande på krigsfot och användning till

rikets försvar samt militära positioner, kommunikationsleder eller uppfinningar, hvilkas offentliggörande kan medföra våda för rikets säkerhet och om hvilka Konungen i statsrådet förordnat, att de skola hållas hemliga, icke må utlemnas. Den, som i tryck offentliggör sådan handling, straffes, der honom veterligt är, att den bör hemlig hållas, med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

Om sammanjemkning af kamrarnes olika beslut ang. ändrad lydelse af 2 § 4:o och 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Uti en vid utskottets omförmälda utlåtande fogad reservation hade herrar Dahn, Bengtsson, Boström och Gyllensvärd föreslagit, att ifrågavarande grundlagsstadgande måtte erhålla följande lydelse:

§ 2.

4:o)

Att ej några ministeriella handlingar

femtio riksdaler.

Att mobiliseringsplaner för hären och flottan och planer för deras sammandragning eller samverkan äfvensom kartor och beskrifningar öfver rikets fästningsverk, minförsvar och militära farleder i rikets skärgårdar ej må, sedan Konungen i statsrådet fattat beslut om deras hemlighållande och detta beslut blifvit vederbörligen kungjort, utan Konungens särskilda tillstånd utlemnas; dock att härigenom konstitutionsutskottets och statsrevisorernas rätt ej inskränkes. Den, som i tryck offentliggör sådan handling, som här ofvan sägs, straffes, der honom veterligt är, att den bör hållas hemlig, med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

Enligt protokollsutdrag, som till utskottet ankommit, hade Riksdagens kamrar vid behandlingen af nämnda fråga fattat olika beslut. Första Kammaren hade bifallit hvad utskottet hemställt, under det Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit ofvanberörda reservation med den ändring, att meningens "dock att härigenom konstitutionsutskottets och statsrevisorernas rätt ej inskränkes" skulle erhålla följande förändrade lydelse: "dock att härigenom konstitutionsutskottets, statsutskottets och statsrevisorernas rätt ej inskränkes".

I syfte af sammanjemkning af dessa kamrarnes olika beslut hemställde utskottet i nu föreliggande memorial:

att kamrarne, hvar för sig med frånträdande af sitt ifrågavarande beslut, ville antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen:

Om samman-
jemkning af
kamrarnes
olika beslut
ang. ändrad
lydelse af 2 §
4:o och 3 §^{10:o}
tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)

§ 2.

4:o. — — — — —
Att ej några ministerieila handlingar — — — — —
— — — — — femtio riksdaler.

Att mobiliseringsplaner för hären och flottan samt planer för deras sammandragning eller samverkan äfvensom sådana kartor, ritningar och beskrifningar angående rikets fästningsverk, minförsvar, militära positioner, kommunikationsleder och uppfinningar, hvilkas offentliggörande kan medföra våda för rikets säkerhet, ej må, utan Konungens särskilda tillstånd, utlemnas, sedan Konungen i statsrådet fattat beslut, att dessa handlingar skola hållas hemliga; dock att härigenom konstitutionsutskottets, statsutskottets och statsrevisorernas rätt ej inskränkes. Den, som i tryck offentliggör sådan handling, straffes, der honom veterligt är, att den bör hemlig hållas, med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio- tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra-trettio-tre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan, begärdes ordet af

Herr Elowson, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening och nu yttrade: Herr talman! För fjorton dagar sedan tillbakavisade Andra Kammaren med stor majoritet konstitutionsutskottets hemställan om ändringar i tryckfrihetsförrordningen, hvilka gingo ut derpå, att Kongl. Maj:t skulle bemyndigas att genom sitt beslut från offentlighet enligt de bestämmelser, som äro gifna i tryckfrihetsförrordningen, undandraga vissa handlingar rörande krigsväsendet. Angående denna utskottets hemställan gjorde sig under debatten här i kammaren hufvudsakligen två uppfattningar gällande. Den ena afsåg omfånget af de handlingar, som skulle kunna hemlighållas, och den andra garantier mot de missbruk, som möjligen kunde befaras, om ett sådant bemyndigande gäfves åt regeringen.

Vidkommande först omfånget af de handlingar, som skulle kunna hemlighållas, så synes mig det förslag, som utskottet nu framlagt, icke i egentlig mening kunna kallas ett förmedlings- eller ett sammanjemkningsförslag. Kongl. Maj:t hade, såsom af handlingarna framgick, på framställning af chefen för generalstaben framlagt proposition i ärendet för Riksdagen. Man ansåg emellertid, att denna proposition var allt för sväfvande och att omfånget af de handlingar, som skulle kunna hemlighållas, enligt densamma var allt för stort. Konstitutionsutskottets ursprungliga hemställan afsåg därför en begränsning af dessa handlingars omfång. Andra Kammarens beslut gick än vidare i den riktningen, att omfånget skulle ytterligare begränsas. Det förslag åter, som konstitutionsutskottet nu uppgjort och som föreligger till kammarens förnyade pröfning, synes mig icke vara ett förmedlingsförslag

emellan utskottets ursprungliga förslag, som bifölls af Första Kammar-
aren, och Andra Kammararens formulering af förslaget, utan det synes
mig snarare i afseende på omfånget af de handlingar, som skulle
kunna hemlighållas, skjuta öfver utskottets ursprungliga hemställan,
hvilken, som sagdt, blifvit af Första Kammararen bifallen. I stället för
att vara en sammanjemkning mellan Första Kammararens formulering
och den affattning af förslaget, som Andra Kammararen beslutat, synes
mig det nu föreliggande förslaget utgöra en sammanjemkning mellan
Första Kammararens beslut och Kongl. Maj:ts proposition. Såsom bevis
för detta mitt påstående vill jag framhålla den bestämmelse, som före-
kommer i utskottets ursprungliga hemställan, att de handlingar, som
skulle kunna hemlighållas, skulle röra krigsmagtens ställande på krigs-
fot och användning till rikets försvar. Det göres således ett undantag med af-
seende på krigsmagtens användning, i det man skiljer mellan anfalls-
krig och försvarskrig. Det borde då här hafva blifvit fråga endast om mobiliserings-
planer och andra handlingar af viss art rörande *försvarskrig*. Detta synes
mig också vara i full öfverensstämmelse med den politik, som Sverige
och Norge äro hänvisade att föra. Våra mobiliseringsplaner böra icke
hafva något annat ändamål än att vi må vara rustade till rikets för-
svar, om vi blifva öfverfallna. — Nu har emellertid utskottet utslutit
denna viktiga bestämmelse, att handlingarna i fråga skola afse krigs-
magtens användande till rikets försvar. Ingen skilnad finnes således
i utskottets nu föreliggande förslag mellan de åtgärder, som företagas
till försvars- och till anfallskrig. Sammanjemkningsförslaget innefattar
således, som jag nyss yttrade, ett mycket vidsträcktare omfång med
afseende på de handlingar, som skulle kunna hemlighållas, än hvad
som ingår i Första Kammararens beslut.

En annan omständighet synes mig också vara af synnerligen stor
vigt, nemligen garantierna mot missbruk. I detta afseende innehöll
Andra Kammararens beslut den synnerligen viktiga bestämmelsen, att
om Konungen fann lämpligt att besluta hemlighållandet af mobilise-
ringsplanen eller andra handlingar och aktstycken rörande krigsväsen-
det, skulle det derom fattade beslutet vederbörligen kungöras. Denna
viktiga bestämmelse, som jag för min del åtminstone vill tillmäta stor
betydelse, har i sammanjemkningsförslaget alldeles utelemnats. Ut-
skottet inlåter sig jemväl på en motivering, hvarför denna bestämmelse
har utslutits, och om jag ser på nämnda motivering, sådan den före-
kommer på sid. 3 i betänkandet, så synes det mig som om utskottet
just icke bemödat sig att välja sina ord. Enligt denna motivering
finner utskottet först och främst att det af Andra Kammararen i detta
afseende fattade beslutet är olämpligt. Nå, detta må så vara, men
vidare säger utskottet, att beslutet äfven skulle i vissa fall medföra
vådliga följder. Äfven om detta vore sannt, så är det dock ett mycket
skarpt uttalande. Enligt min uppfattning är det dock just motsatsen,
som är vådlig. Om jag nemligen tänker mig, att det skulle vara fråga
om att hemlighålla ett område omkring en fästning, skulle det väl
vara vådligt att icke på något sätt tillkännagifva detta, och det måste
väl anses vara med god ordning öfverensstämmande, att något kun-
görande eller tillkännagifvande eger rum, genom hvilket de hemliga

*Om samman-
jemkning af
kamrarnes
olika beslut
ang. ändrad
lydelse af 2 §
4:o och 3 § 10:o
tryckfrihets-
förelagningen.
(Forts.)*

*Om samman-
jemkning af
kamrarnes
olika beslut
ang. ändrad
lydelse af 2 §
4:o och 3 § 10:o
tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)*

vägarna till detta område skyddas. Detsamma anser jag böra ega rum med afseende å mobiliseringsplaner och andra handlingar, hvilka äro af den beskaffenhet, att Konungen pröfvar dem böra hållas hemliga. Skall detta kunna ske, måste det väl på något sätt beteckna, att handlingarna skola hållas hemliga, ty det kan ju icke vara meningen, att Konungen skall i statsrådet fatta beslut om att mobiliseringsplanen eller andra handlingar skola hållas hemliga, utan att detta gifves tillkänna och handlingarne på något sätt betecknas, så att lojala medborgare må veta, hvilka dessa handlingar äro, på det att de må kunna bevara dem hemliga. Huru ett sådant kungörande skall ega rum, behöfver naturligtvis icke här blifva föremål för någon debatt; regeringen skall tvifvelsutan veta göra detta på ett lämpligt sätt.

Det synes mig således, herr talman, som om det förslag konstitutionsutskottet här framlagt och hvilket kammaren nu har att behandla, icke utgör någon sammanjemkning mellan Första och Andra Kammarrens beslut och att det lider af den bristen, att det icke upptager de garantibestämmelser mot möjliga missbruk, som ligga i den af Andra Kammarren beslutade bestämmelsen angående kungörande af de beslut, hvarigenom Konungen kan finna lämpligt förordna, att vissa handlingar skola hållas hemliga.

Då jag för min del anser, att de anmärkningar jag sålunda haft äran framställa, göra sammanjemkningsförslaget från Andra Kammarrens sida oantagligt, ber jag att få anhålla om proposition på afslag å det i konstitutionsutskottets memorial n:o 15 framlagda sammanjemkningsförslaget.

Herr Ljungman anförde: Gent emot den föregående talaren skall jag be att få påpeka först och främst, att hans påstående, att utskottets föreliggande förslag icke skulle vara något verkligt sammanjemkningsförslag, svärligen torde vara riktigt. Det är visserligen santt, att utskottet i nära nog allt väsentligt följt Andra Kammarrens beslut och tagit mycket litet från Första Kammarrens, men detta både har man full rätt till att göra, och det ansågs jemväl för sakens framgång vara lämpligast att så gå till väga.

Hvad vidare angår samma talares anmärkning deremot, att de garantier mot missbruk, som funnos i Andra Kammarrens beslut, skulle hafva blifvit utelemnade i sammanjemkningsförslaget, tror jag sannernligen, att hans omdöme i det fallet är obefogadt, ty kungörandet, om det skall ske i den form, han antagit, kan verkligen medföra en viss våda i militäriskt afseende. Det kan nemligen icke vara lämpligt att låta våra möjligen befintliga fiender veta, hvilka handlingar af ifrågasvarande slag man på sista tiden tillskapat rörande rikets försvarsväsen, och med den affattning af förslaget, som här är gjord, då det ju endast kan vara frågan om "mobiliseringsplaner för hären och flottan samt planer för deras sammandragning och samverkan äfvensom kartor, ritningar och beskrifningar angående rikets fästningsverk, militära positioner, kommunikationsleder och uppfinningar" tycker jag, att man har alla garantier mot missbruk, man kan önska sig. Kungörandet skulle dessutom för pressen medföra stor olägenhet. I så fall skulle

nemligen hvarje tidningsredaktör nödgas taga noggrann kännedom om *hvilka* handlingar, som vore hemliga, ty derest han icke kände till detta, skulle han lätt blifva utsatt för att begå en öfverträdelse af förbudet mot desammas kungörande och då jemväl blifva straffad här för. Det är därför som utskottet, särskildt med hänsyn till tidningspressen, tagit bort bestämmelserna om kungörandet såsom varande för tidningsmännen synnerligen olämpliga.

Hvad vidare angår herr Elowsons anmärkning, att man icke behållit utskottets uttryck "handlingar rörande krigsmagtens ställande på krigsfot och användning till rikets försvar", utan i stället tagit den formulering, som Andra Kammaren förut antagit, så är denna anmärkning så mycket mer förvånande, som herr Elowson både inom utskottet motsatt sig det förstnämnda uttrycket och äfven, då frågan förra gången behandlades här i kammaren, hade en helt annan mening, såsom man kan finna om man genomläser herr Elowsons reservation vid konstitutionsutskottets förra betänkande rörande frågan. För min del kämpade jag visserligen här i kammaren för det af konstitutionsutskottet förra gången föreslagna uttrycket, såsom enligt min åsigt varande det lämpligaste, men kammaren ville då icke lyssna till mig, utan föredrog ett annat uttryck, och nu har utskottet gått kammaren till mötes och använt just det uttryck, som kammaren förra gången önskade.

Herr talman! Jag yrkar bifall till det nu föreliggande förslaget.

Herr Restadius: Jag är i väsentliga delar förekommen af hvad vice ordföranden i konstitutionsutskottet anfört, och jag skall deri instämma. Jag vill dock tillägga några ord.

Hufvudsyftet med det förslag, som nu blifvit utarbetadt af konstitutionsutskottet, är att inga andra handlingar skola hemlighållas än de, hvilkas hemlighållande rikets väl kräfver, äfvensom att hufvudvigtan af ansvaret för öfverträdelse af det ifrågasatta lagbudet skulle ligga hos de embets- och tjenstemän, som blifva betrodda att omhänderhafva handlingar af ifrågavarande slag, under det att endast ett sekundärt straff skulle träffa de enskilda personer, som offentliggjorde dylika handlingar. Straffet skulle sålunda åläggas enskilda personer endast i den händelse de hade sig bekant, att handlingarne skulle hemlighållas, och att detta kunde bevisas.

Nu har emellertid herr Elowson alldeles vänt upp och ned på den sista saken, i det att han uppställt det krafvet, att alla sådana handlingar, om hvilka Konungen fattade beslut, att de skulle hemlighållas, skulle kungöras och förmodligen införas i Svensk författningssamling. Hvad blefve deraf följden? Jo uppenbarligen, att, i motsats mot hvad utskottets förslag afser, en tidningsman t. ex., derest han får handlingar af ifrågavarande slag och icke vet att de skola hemlighållas, straffas, om han i tryck kungör desamma. För undvikande deraf skulle sålunda en utgifvare af en tidning blifva tvungen att noggrant följa med författningssamlingarne för att erhålla kännedom om ej mindre de påbud Konungen meddelat om handlingars hemlighållande, än äfven de särskilda föreskrifter, hvarigenom samma påbud

*Om samman-
jemkning af
kammarnes
olika beslut
ang. ändrad
lydelse af 2 §
4:o och 3 § 10:o
tryckfrihets-
förfordningen.
(Forts.)*

*Om samman-
jämning af
kamrarnes
olika beslut
ang. ändrad
lydelse af §
4:0 och § 10:0
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

tid efter annan kunna varda förändrade eller återkallade. Mig synes som pressens män då skulle komma i en mycket svårare ställning, än de genom antagandet af det utaf utskottet nu framlagda förslaget skulle komma i. Jag förstår icke hvad sådant skall tjena till. Detsystemål, som man vill vinna, det vinner man ju genom utskottets förslag, utan att man då, såsom herr Elowson vill, behöfver inskränka pressens fria rätt.

Jag kan i detta sammanhang icke underlåta att omnämna, att jag af tidningarne erfarit, att ett af pressens män tillsatt utskott för granskning af det förslag, som ursprungligen blifvit af konstitutionsutskottet framlagdt, icke funnit några anmärkningar deremot. Af denna anledning finner jag ytterligare ett skäl, hvarför kammaren bör bifalla förevarande förslag, hvartill jag tillåter mig att yrka bifall.

Herr Petersson i Boestad: Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan. För öfrigt instämmer jag i de yttranden, som afgifvits af herrar Ljungman och Restadius.

Herr Hedin: Herr talman! Jag skall i likhet med den förste talaren, reservanten mot det förevarande utlåtandet, anhålla att kammaren måtte afslå det s. k. sammanjämningsförslaget.

Kammaren har för 14 dagar sedan med 149 röster mot 63 uttalat den mening, att det vore af den största vigt att bibehålla bestämmelsen om, att Kongl. Maj:ts beslut, om att de och de handlingar eller grupper af handlingar rörande försvarsväsendet skola hemlighållas, blefve på behörigt sätt kungjordt. Skälen, hvarför en sådan bestämmelse i den förändrade paragrafen i tryckfrihetsförordningen vore så vigtig, har jag vid ett föregående tillfälle utvecklat, och jag skall icke återkomma till dem. Jag förmodar, att bland de 149 ledamöterna af Andra Kammaren, som då godkände den meningen, befann sig flertalet af Andra Kammarens ledamöter i konstitutionsutskottet. Detta har emellertid icke hindrat, att de nu, med ett enda undantag, förklarar, att det icke rimligen kunde ifrågasättas, att hvarje gång beslut af Konungen komme att fattas angående en eller annan handlings hemlighållande, kungörelse härom skulle utfärdas. Således, det beslut, i hvilket de för 14 dagar sedan deltog, hafva de numera förklarar icke vara rimligt. Den omständigheten, att detta dåliga betyg utsträckt till dem sjelfva, kan naturligtvis icke förpligta oss andra att underkasta oss ett omdöme, som sannerligen icke ursäktas genom den utomordentliga snabbhet, hvarmed de värda herrarne ha hunnit att på två veckor ändra åsigt och öfvertygelse.

Det är så mycket mera förvånande, att de kunnat förklara Andra Kammarens nämnda beslut för att vara icke rimligt, när man ser på skälen, som anförts, hvarför det skulle vara så beskaffadt. Det heter nemligen: att detta skulle motverka sjelfva ändamålet med stadgandet om hemlighållandet. Hvad är ändamålet med hemlighållandet? Andamålet är ju, att i rikets försvars intresse, således i statens intresse, *inhållet* af det slags handlingar, som nämnas i den omredigerade paragrafen i tryckfrihetsförordningen, icke skulle få komma till all-

mänhetens kännedom. Derigenom, att Kongl. Maj:t kungör, att de och de handlingarna eller slagen af handlingar icke få offentliggöras, blifver ju icke handlingarnas innehåll bekant och kan följaktligen icke heller det afsedda ändamålet motverkas. Det måtte väl dock icke förhålla sig så, att det svenska försvarsväsendet till den grad skiljer sig från försvarsväsendet i andra länder, att blotta *nämmandet* af en handling rörande försvarsväsendet är af beskaffenhet att röja handlingens *innehåll* och derigenom blotta en hemlighet, som i rikets försvars intresse bör skyddas. Det är väl icke tänkbart. Det är nemligen icke meningen att, såsom en talare yttrade — jag förmodar att det var en lapsus linguae — *handlingarne* skola offentliggöras i Svensk Författningssamling. Nej, det är beslutet om, att sådana handlingar icke få komma till allmänhetens kännedom, icke få publiceras, som der skall kungöras. Det är således icke möjligt, att genom kungörandet af att Kongl. Maj:t nu fattat ett sådant beslut, hvartill han skulle genom den ifrågasatta grundlagsändringen bemyndigas, något som bör hemlighållas röjes för våra eventuella fiender. Deremot skall jag viligt medgifva, att, om man utsträcker tillämpningen af denna paragraf utöfver det uppgifna ändamålet för att hemlighålla handlingar, som *icke* böra i rikets försvars intresse hemlighållas, men möjligen i vissa förvaltningars och embetsmäns intresse, då kan det vara alldeles tillräckligt, att endast handlingarnes namn blifva nämnda. Då kan det vara obehagligt, förstås, om det skulle blifva bekant, att leveranskontrakt med hänsyn till en förestående mobilisering blifvit avslutade. Men det är i försvarets intresse, att sådant icke får hemlighållas. Det är svenske medborgares rätt, som man dermed till skada för rikets försvar, till skada för statens säkerhet vill kringskära, men man röjer dermed icke några hemligheter, som kunna komma rikets fiender till gagn.

När det sedermera heter, att Andra Kammarrens ursprungliga beslut skulle medföra afsevärda olägenheter för dem, som hafva att ställa sig stadgandet till efterrättelse och att det skulle innebära ett hinder för utöfning af tryckfriheten, så säger jag, att detta är ett hyckleri, som är af den beskaffenhet, att jag aldrig förut sett något sådant i ett utskottsbetänkande. Kamrarnes herrar ledamöter kunna säkerligen vara alldeles obekymrade rörande möjligheten för tidningsutgifvare att följa med Kongl. Maj:ts påbud i Svensk Författningssamling och ställa sig dem till efterrättelse. Äfven om man skulle anse det vara för mycket begärdt af en tidningsman att efter registret till Svensk författningssamling följa med dessa Kongl. Maj:ts påbud, kan man vara förvissad om, att de komma att på ett beqvämare sätt till tidningsutgifvares tjänst publiceras, t. ex. i hvarje grundlagsedition, som derefter komme att utgifvas. Detta är således ett talesätt, som sannerligen icke länder konstitutionsutskottets betänkande till någon prydning. Det förefaller mig icke tänkbart, att någon kan mena allvar med hvad der står.

Jag anhåller, herr talman, om afslag å det s. k. sammanjemkningsförslaget.

Om sammanjemkning af kamrarnes olika beslut ang. ändrad lydelse af 2 § 4:o och 3 § 10:o tryckfrihetsförfordningen.
(Forts.)

*Om samman-
jemkning af
kamrarnes
olika beslut
ang. ändrad
lydelse af § 2
4:o och 3 § 10:o
tryckfrihets-
förelöningen.
(Forts.)*

Herr Dahn: När kamrarnes ursprungliga beslut i denna fråga återkommo till konstitutionsutskottet och der blefvo föremål för behandling, så bordlades ärendet icke mindre än fem gånger. Under tiden framkommo olika förslag och äfven jag tog mig friheten framställa några sådana.

Då det är fråga om att sammanjemka olika beslut af kamrarna, försökes naturligtvis att af hvarje kammares beslut få igenom något; och särskildt föreslog jag för ordföranden, att tvisten möjligen skulle kunna slitas på det sätt, att man i det nya förslaget införde ett stycke som detta: "dock att handlingar angående beställningar och leveranser framdeles som hittills skola vara tillgängliga för allmänheten". Men detta accepterades icke. Jag försökte sedan att få igenom ett annat förslag, hvare det med afseende på handlingars offentlighetsförhållande: "sedan Konungen i statsrådet fattat beslut om att dessa handlingar skola hållas hemliga och det blifvit vederbörligen kungjordt att sådana handlingar ej må offentliggöras." Till en början var man temligen ense om detta förslag, men slutligen föll äfven det. Då framställdes, icke af Första Kammarens ledamöter, utan af två ledamöter från denna kammare ett annat förslag — ja det var till och med framkommet innan det af mig nyss nämnda förslaget — men det var af den beskaffenhet, att jag icke kunde vara med derom, emedan jag ansåg det ligga närmare Kongl. Maj:ts förslag än utskottets. Det hette der: "sådana kartor, ritningar, beskrifningar och dertill hörande handlingar", eller alldeles samma sväfvande och obestämda uttryck som förefunnits i Kongl. Maj:ts och utskottets förslag. Då det vidare uttalades, att detta förslag hade mera utsigt att gå igenom i Andra Kammaren, än det förslag jag nyss påpekade, ansåg jag, att det föreliggande förslaget var det bästa och mest öfverensstämmande med Andra Kammarens förut fattade beslut. Men jag vill likväl säga det, att jag inom utskottet offentligt tillkännagifvit, att jag icke gillade detta förslag. Jag ansåg dock att jag ej behöfde reservera mig, ehuru jag ej gillar det ännu i denna stund, och kammaren må nu sjelf afgöra denna fråga som den för godt finner.

Herr Danielson: Herr talman, mine herrar! Genom hvad som nu nämnts af en ledamot i konstitutionsutskottet, hör man, att utskottet haft mycket arbete med denna fråga; och man märker af hans anförande, att der ha förelegat förslag i vissa rigtningar åt annat håll. Jag beklagar, att de förslagen ej vunnit utskottets bifall, och får säga, att jag för min del skulle gerna se, att man kunde göra någonting i denna fråga, men nu tror jag verkligen, att det är *omöjligt* att bifalla utskottets sammanjemkningsförslag. Jag kunde aldrig tro, att man skulle ta bort de i denna kammares beslut förekommande orden, att Konungens beslut skulle vara vederbörligen kungjordt. Ty när man det gör, mine herrar, hvad har man då kvar af hela denna vår lagstiftningsåtgärd? Här säges, att man ej borde ha någon sådan bestämmelse, derför att det blir besvärligt för vederbörande att följa svensk författningssamling, men kan man ha lagar, kan man ha påbud, utan att de göras allmänt bekanta? Är det icke alldeles nödvändigt att ha

strafflagen kungjord, är det icke nödvändigt att ha civillagen kungjord på samma sätt? Och så är det i alla förhållanden. Man kan väl icke begära, att landets invånare skola kunna lyda en lag, förrän de få kännedom om dess tillvaro. Det är en så gifven sak, att jag icke kan förstå, att man kan tvista om det; och jag kunde aldrig tro, att ett sammanjemkningsförslag skulle komma fram, der dessa ord vore strukna. När dessa ord äro borta, är det då möjligt att ta förslaget? Jag hemställer till herrarne, om vi med godt samvete kunna göra så, ty derigenom skulle man främja en sak, som är alldeles omöjlig att försvara. Hvarför skulle man ej i svensk författningssamling få läsa t. ex., att Kongl. Maj:t tillkännagifvit eller beslutat, att en mobiliseringsplan vid förstående krigsutbrott ej får offentliggöras? Det, tycker jag, man borde få veta genom ett lagbud, som kungöres på vanligt sätt, såsom med alla lagbud bör göras, ty skall man straffa en medborgare, bör han åtminstone haft tillfälle att undvika detta straff.

Jag tycker, att detta är en så vådlig väg att ge sig in på, att jag icke kan förstå, att kammaren skulle vilja vara med på det, helst denna kammare i vissa fall brukat vara så försigtig just i det hänseendet.

Nu vill jag tillägga, att derest Konungen nu skall ega någon sådan rätt att förklara, att vissa handlingar i detta fall skola hållas hemliga, blir det på sätt och vis en civillag, som Konungen då har rätt att tillämpa. Men skall man icke få en sådan civillag, om jag så får kalla den, kungjord — det förefaller mig märkvärdigt.

Hvad vidare angår det der tillägget, hvarom förslag här gjordes och som äfven af Andra Kammaren beslutades, nemligen, att statsutskottets, konstitutionsutskottets och statsrevisorernas rätt ej inskränkes, kan jag ej inse, hvad det har i denna lag att göra. På det sättet söker man ju inskränka Riksdagens rättigheter, ty det är alldeles klart, att, om man stadgar något sådant, skall det väl ha en viss betydelse, nemligen att inga andra få under några förhållanden komma och titta i dessa planer än just dessa tre. Det är en inskränkning i Riksdagens rättigheter, som jag tycker vara alldeles obehöflig; och att på det sättet stifta andra lagar för att kringskära riksdagsordningen, kan jag ej vara med om.

Det är dessa betänkligheter, som fortfarande hos mig kvarstå. Jag tror icke, att denna sak är så synnerligen farlig, ty ännu har jag ej någonsin märkt, att några mobiliseringsplaner eller några hemliga beräkningar eller förslag, som gjorts med afseende på försvaret, blifvit offentliggjorda. Derför tror jag, att man godt kan vänta ännu tre år, så finge vi ett bättre förslag till bestämmelser i detta fall.

Jag tror, att här hade bort tilläggas, hvad herr Dahn antyde, nemligen att i detta uttryck ej innefattades någon inskränkning i de rättigheter, som nu äro gällande rörande offentliggörande af leveranser eller uppköp för flottan eller hären och dessas räkenskaper och dylikt, ty det är nödvändigt, att man derutinnan har samma möjligheter till kontroll öppna som hittills. Nu säger man, att detta ej alls beröres af det föreliggande förslaget. Men kan det måne icke beröras, om sådana handlingar genom beslut på beslut förklaras hemliga, så att de ej få offentliggöras? Först om de offentliggöras, kan allmänheten kon-

Om sammanjemkning af kamrarnes olika beslut ang. ändrad lydelse af 2 § 4:o och 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Om samman-
jämning af
kamrarnes
olika beslut
ang. ändrad
lydelse af 2 §
4:o och 3 § 10:o
tryckfrihets-
förelördningen.
(Forts.)

trollera, att denna åtgärd ej leder till annat syfte, än som är afsedt, eller att man ej gör större inskränkingar i rätten att ta del af handlingar, än som är af behofvet påkalladt.

Dessa äro mina betänkligheter, herr talman; och jag försäkrar eder, mine herrar, att jag gerna vill vara med om en lagstiftning för att trygga, hvad som behöfver tryggas, men jag vill ej vara med om att stifta en lag, som kan leda till misstydingar och medföra sådana uppfattningar och sådana slitningar emellan Konungen och Riksdagen och hela nationen, att man dervid kommer att ångra och djupt ångra, hvad man beslutat.

Det är af dessa skäl, herr talman, som jag ber att få förena mig i det yrkande, som blifvit framställt om afslag å utskottets förslag. Jag tror icke, att vi dervid riskera något af synnerligt värde; och vi kunna godt låta frågan ligga och se tiden an ännu några år.

Herr *Selling* förklarade sig instämma med herr *Danielson*.

Herr *Ljungman*: För att begagna en talares på stockholmsbänken ord, så må jag bekänna, att jag aldrig förut i denna kammare hört något dylikt, som hvad här i qväll yttrats af motståndarne till det föreliggande förslaget. Jag tror knappast, att det kan vara allvarligt menadt, hvad de sagt om samma förslag, ty hur är det möjligt att misstyda detsamma derhän, att leveranser eller köp eller räkenskaper skulle kunna innefattas bland de handlingar, som här afses? De kunna ju hvarken räknas till mobiliseringsplaner för hären eller flottan eller till planer rörande härens sammandragning eller härens och flottans samverkan under krig; ej heller kunna de räknas till kartor, ritningar och beskrifningar. Här finnes alltså intet utrymme för vare sig leveranser eller köp eller räkenskaper. För öfrigt innehåller ju 39 § 1 mom. riksdagsordningen fullt tydligt, att statsutskottet skall "ega tillgång till *alla* statsverkets räkenskaper och handlingar", och derifrån ges alls intet undantag här i detta förslag, då ju i enlighet med Andra Kammarens beslut här uttryckligen är intaget, att utskottens och revisorernas rätt icke genom denna bestämmelse i någon mån inskränkes.

Hvad åter kungörandet beträffar, så kan jag ej finna annat än, att det skulle innebära olägenheter för pressen utan att medföra det allra minsta gagn för allmänheten. Man säger, att kungörandet icke kan vara vådligt. Jag antar t. ex., att man vid uppgörande af förslag till försvar för hufvudstaden har funnit, att en plats under krig kan göras användbar för försvaret, och att man deraf kan bilda en fast punkt eller ett befästadt läger eller något dylikt. Innebär det icke då en våda, att man kungör, att man gjort upp handlingar angående den punkten — fienden får ju då veta, hvar denna punkt ligger. Icke får man tala om sådant, det skall hållas hemligt i det allra längsta. Är derför kungörelsen så detaljerad, skulle den enligt min mening innebära en orimlighet, och något gagn skulle den absolut icke medföra hvarken för allmänheten eller för tidningspressen; för den senare skulle den till och med bli till synnerlig olägenhet.

Ej heller blir det till den ringaste fördel med hänseende till kon-

trollen öfver arméförvaltningen, ty icke är det arméförvaltningshandlingar, det här gäller, utan det är planer öfver krigsmagtens mobilisering, sammandragning och samverkan, således blott *planer*, och vidare *kartor*, *ritningar* och *beskrifningar* öfver fasta militära platser och kommunikationsleder samt öfver uppfinningar. Men det är ju alldeles icke den ringaste fråga om något, som i sjelfva verket är eller bör vara tillgängligt för allmänhetens kontroll. Sjelfva det af Kongl. Maj:t fattade beslutet expedieras naturligtvis till dessa embetsmän som skola ha reda på, att dessa handlingar ej få utlemnas; och när så någon kommer och begär att få del af sådana handlingar, så visas honom naturligtvis det kungliga brevet om, att man ej har rätt att utlemna dem.

Det gör, att förslaget icke innebär någon som helst våda ur kontrollens synpunkt, och det afser ej alls att undandraga Riksdagen någon dess rätt. Jag kan för min del icke finna annat än, att man ej *vill* ha någon sådan skyddsbestämmelse alls som den ifrågavarande. Ty här har utskottet gått så långt i eftergift som det möjligen har kunnat gå, utan att göra förslaget rent af odugligt. Man skulle snarare kunna klandra utskottet, att det gått alldeles för långt i eftergifter gent emot Andra Kammarens beslut. Men man har velat gå så långt som möjligt för att vinna något i en sak, som är så viktig som denna, och det skulle ådraga denna kammare mycket stort ansvar, om den förkastade ett förslag sådant som detta i en så viktig fråga. Det är nemligen ej lämpligt, att det äfven för framtiden skall tillgå som hittills eller med andra ord, att grundlagen i sjelfva verket ej skall innehålla någon fullt tydlig bestämmelse i detta ämne, utan att man nödgas använda det stadgande, som bestämmer, att kommandomål äro hemliga; ty alla dessa handlingar hafva hittills allt sedan den tiden, då chefen för generalstaben tillika var Konungens rådgifvare i kommandomål, betraktats såsom handlingar rörande kommandomål, och jag förmodar, att det är skälet, hvarför de alltid ansetts kunna hemlighållas. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Rydberg*, *Eklund* från Norrköping, *Sjöberg*, *Larsson* från Upsala, *Mallmin*, *Erickson* i Bjersby och friherre von *Knorring*.

Herr Temptander: För några dagar sedan tillhörde jag den betydande majoritet i denna kammare, som då bestämde denna kammarens beslut i förevarande fråga, och jag får väl då äfven anses ha varit med om denna bestämmelse, att kungörelse skall utfärdas i hvarje särskildt fall rörande ett af Konungen fattadt beslut om, att vissa handlingar skola hemlighållas. Men jag får upprigtigt erkänna, att, när detta beslut fattades, jag redan då var mycket fundersam rörande hvad man åsyftade med den der bestämmelsen; och jag kunde för min enskilda del alldeles icke förstå, att det låg någon synnerlig vikt uppå den. Jag trodde redan då, såsom jag fortfarande vägar tro, att bestämmelsen i fråga alldeles *icke* kan tillmätas den stora betydelse, som några af talarne här ha velat tillägga den samma. Ty, mina herrar, granska vi något närmare arten af de handlingar, hvilka det här är fråga om att hemlighålla, så ber jag att få uttryckligen betona, att

*Om samman-
jemkning af
kamrarnes
olika beslut
ang. ändrad
lydelse af 2 §
4:o och 3 § 10:o
tryckfrihets-
fördningen.
(Forts.)*

Om samman-
jämknig af
kamrarnes
olika beslut
ang. ändrad
lydelse af 2 §
4:o och 3 § 10:o
tryckfrihets-
förelöningen.
(Forts.)

jag för min del mest fäster mig vid arten af dessa handlingar, sådana de finnas bestämda i den ifrågavarande paragrafen. Och jag vågar påstå, att med stöd af den paragrafen lär det aldrig kunna ifrågakomma att låta hemlighålla handlingar rörande de administrativa förhållandena inom krigsförvaltningen, hvilka ligga utom området för ifrågavarande lagbud. Ser jag närmare på handlingarne i fråga, så förefaller det mig som — hvad först beträffar t. ex. mobiliseringsplaner, hvilka Konungen naturligen måste se till att de hemlighållas — det ej, efter fattande af beslut om dessas hemlighållande, hade någon betydelse, att Kongl. Maj:t i en kungörelse helt generellt förklarar, att alla mobiliseringsplaner skola hemlighållas. Blir allmänheten en smula slugare på det än om den läser igenom denna paragraf, der det står, att mobiliseringsplaner skola hållas hemliga, sedan Konungen derom fattat beslut i statsrådet? Det kan ju aldrig komma i fråga, mina herrar, att i dessa kungörelser, som Kongl. Maj:t utfärdar, skulle något närmare detaljeras, hvad det är för sorts planer, som det vore fråga om. Detta vore alldeles orimligt. Om t. ex. här vore fråga om en befästningslinie eller dylikt, lär väl Kongl. Maj:t icke kunna detaljera detta, utan han kommer endast att utfärda en generell kungörelse, att alla mobiliseringsplaner, vissa kartor och beskrifningar rörande fästningar och befästningslinier och dylikt skola hållas hemliga. Omedelbart efter det att denna grundlagsbestämmelse kommit till stånd, blefve säkerligen en så beskaffad generell kungörelse utfärdad, och jag vågar hemställa till herrarne, om allmänheten får veta mera genom den kungörelsen, än genom att taga del af ifrågavarande grundlagsparagraf. Aldrig må herrarne tro, att det skall i regel komma att gå till på det sättet, att Kongl. Maj:t i hvarje särskildt fall kommer att detaljeradt beskrifva de handlingar, som skola hemlighållas. Hvart skulle det taga vägen? Skall denna bestämmelse få någon betydelse, måste den väl affattas så, att man med dess hjälp verkligen *kan* hemlighålla ifrågavarande handlingar. Om jag t. ex. tänker mig, att det är fråga om att upprätta en ny befästningslinie eller att upprätta kartor öfver en ny farled, hvilken man vill hemlighålla, skulle det då vara rimligt, att Kongl. Maj:t i den kungörelse, som han utfärdar, säger: nu skola vi anlägga en befästningslinie der och der eller anordna en hemlig farled der och der, och om den saken komma handlingarne att hemlighållas. Nej, Kongl. Maj:t lär väl ha den urskiljningen, att han ej låter allmänheten veta *hvar* den befästningslinien ligger, eller *hvar* den leden skall gå, om nemligen det skulle vara för rikets försvar vådligt att yppa det. Jag kan således ej tro, att allmänheten blir mycket klokare på den kungörelse, som Kongl. Maj:t skulle komma att utfärda.

Nu kan jag visserligen förstå, att, om man fruktar, att tillämpningen af denna bestämmelse skulle utsträckas till ett område, för hvilket den ej är afsedd att gälla, man är motståndare till förslaget. Man befarar, att det skulle komma att gå så till, att man, då man begärde handlingarne rörande t. ex. en leverans, finge till svar, att dessa handlingar för tillfället ej vore tillgängliga, samt att man, vid

förnyad förfrågan om några dagar, finge det meddelandet, att Kongl. Maj:t fattat beslut om deras hemlighållande. Ja, vore det fråga om att tillämpa lagen på det sättet, kan jag förstå motståndet mot densamma. Men det vågar jag påstå, att detta *kan* ej vara och *är* uppenbarligen ej heller grundlagens mening, och såsom väktare öfver, att lagen ej får någon annan tillämpning än den, som är afsedd, tjenar ju den bestämmelsen, att konstitutionsutskottets granskningsrätt i förevarande paragraf är häfdad. Sålunda vågar jag för min del påstå, att man alldeles öfverskattat betydelsen af den der särskilda kungörelsen, och att kammaren med största lugn kan antaga till hvilande detta förslag, fastän den enligt min tanke betydelselösa bestämmelsen om den särskilda kungörelsen bortfallit.

För öfrigt må jag säga, att jag ej kan instämma i det klander, som blifvit rigtadt mot konstitutionsutskottet, därför att det icke ansetts hafva i sitt sammanjemkningsförslag tillbörligt respekterat denna kammares beslut. Ty mig synes, att Andra Kammarens mening fått ett så pass fullgiltigt uttryck i det föreliggande förslaget, att — så vida man nemligen öfver hufvud taget skall, när kamrarne stannat i olika beslut, söka åstadkomma en sammanjemkning, hvilken ju alltid förutsätter, att *någon* jemkning skall ske — det företrädesvis är *denna* kammare, som i sammanjemkningsförslaget fått sin mening gällande.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Themptander förenade sig herrar *Redelius, Peterson* i Hasselstad, *Ivar Månsson, Swartling, Zetterstrand, Ohlsson* från Vexjö, *von Krusenstjerna, Larsson* i Mörtlösa, *Petri, Hammarskjöld, Arhusiander, Ericsson* i Norrby, *Johansson* i Berga, *Svanberg, Nyström, Höglund, Nilsson* i Grofva, *Åkesson, Jönsson* i Gammalstorp, *Odner, Falk, Wikström, Eklundh* från Lund, *Skytte* och *Amnéus*.

Herr Restadius: yttrade: Det finnes intet civiliseradt land i verlden, som har så snäfvä bestämmelser om de handlingar rörande försvarsverket, som böra hemliga hållas, som de bestämmelser, hvilka finnas i det föreliggande förslaget. Det finnes vidare intet civiliseradt land i verlden, som har en bestämmelse derom, att en offentlig kungörelse skall utfärdas om de handlingar, som böra hemliga hållas. Hvarför? Jo, naturligtvis därför, att det ej låter sig lämpligen göra. Man kan tänka sig två sätt för detta kungörande, antingen att kungörelse om hvarenda särskild handling skall utfärdas, eller ock, såsom en föregående talare syntes ifrågasätta, att kungörelsen skall gälla endast vissa klasser af handlingarna i fråga.

Hvad det första alternativet angår, skall jag be att få tillämpa det på t. ex. en mobiliseringsplan. Dylika planer uppgöras af hundratal personer och ändras dag från dag. Icke är det väl då tänkbart, att en kungörelse om hvarje sådan ändring skall komma att utfärdas.

Skulle kungörelsen åter blott komma att gälla vissa klasser af handlingar, så *behöfves* ej någon dylik särskild kungörelse, ty dessa klasser af handlingar finnas redan uppräknade i lagen. Det har blifvit antydt, att man lättare skulle kunna kontrollera Kongl. Maj:ts åtgärder

Om sammanjemkning af kamrarnes olika beslut ang. ändrad lydelse af 2 § 4:o och 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Om samman-
jemkning af
kamrarnes
olika beslut
ang. ändrad
lydelse af 2 §
4:o och 3 § 10:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

härvidlag, derest alltid dylik kungörelse skulle utfärdas. Ja, går man derhän, att man fordrar kungörelse rörande hvarje särskild handling, vore detta påstående befogadt, men ett dylikt kungörande blefve ett så ofantligt arbete, att ingen menniska kunde gå i land dermed. Är det åter fråga om vissa arter eller klasser af handlingar, vore dylik kontroll möjlig, men man vet ej, hvilka speciella handlingar ingå i dessa klasser, och då blefve en dylik kontroll af ingen betydelse. Nej, här liksom på så många andra viktiga områden, är det konstitutionsutskottet, som har att utöfva kontrollen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad.

I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i förevarande memorial n:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 145 ja mot 62 nej; varande sålunda utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 6.

Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.

I ordningen förekom dernäst *konstitutionsutskottets* memorial n:o 16, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af utskottets utlåtande n:o 9 angående Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen, äfvensom väckt motion om ändringar i samma grundlagsparagrafer med undantag af § 111 regeringsformen.

Uti sitt ofvan omförmälda utlåtande n:o 9 hade utskottet hemställt, under punkten 1:o), att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas, samt, under punkten 2:o), att den väckta motionen ej måtte föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd.

Vid behandlingen af denna fråga hade båda kamrarne bifallit utskottets hemställan i andra punkten, men deremot beträffande första punkten fattat olika beslut. Första Kammaren hade nemligen, med afslag å hvad utskottet deruti hemställt, beslutit att till hvilande för

vidare grundlagsenlig behandling antaga Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag, under det att Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit en af herr friherre Barnekow m. fl. afgifven, utskottets betänkande vidfogad reservation.

De sålunda fattade olika besluten afsågo §§ 70 och 72 regeringsformen samt §§ 65 och 71 riksdagsordningen. Utskottet, som jemlikt § 63 riksdagsordningen tagit i öfvervägande, huruvida en sammanjemkning af dessa skiljaktigheter vore möjlig, hemställde nu i sådant afseende:

att kamrarne, hvar för sig, med frånträdande af sitt ifrågavarande beslut, ville antaga att hvilatill grundlagsenlig behandling följande förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen:

Rör. sammanjemkningsförslag i fråga om kamrarnes olika beslut om ändring i gällande bestämmelser angående riksbankens styrelse och förvaltning. (Forts.)

Regeringsformen.

§ 50.

Riksdagen skall sammanträda i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendens framträngande eller pest eller andra lika viktiga hinder göra det omöjligt eller för Riksdagens frihet och säkerhet vådligt. I dessa fall tillkommer Konungen att, efter samråd med de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret, annan riksdagsort utsätta och kungöra.

§ 70.

När, i fråga om reglementariska föreskrifter för riksbanken eller om riksbankens inkomster och utgifter eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, kamrarne stanna i stridiga beslut, skola kamrarne derom hvar för sig rösta, såsom i nästföregående § sägs.

§ 72.

Riksbanken förblifver under Riksdagens garanti samt förvaltas af dertill förordnade fullmäktige, efter af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag.

Fullmäktige för riksbanken skola vara sju, af hvilka Konungen för tre år i sänder förordnar en jemte en suppleant och de öfriga sex jemte tre suppleanter väljas af Riksdagen för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs. Den af Konungen förordnade ordinarie ledamoten vare fullmäktiges ordförande, men må ej utöfva annan befattning inom riksbankens styrelse. Fullmäktig, som af Riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall afgå från sin befattning. De af Konungen för fullmäktig eller suppleant meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen så pröfvar skäligt.

Riksbanken allena eger rätt att utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas af banken med guld efter deras lydelse.

Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)

§ 98.

I händelse justieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig det erhållna förtroendet eller med döden afgår, skall Riksdagen i embetet genast insätta den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle justieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justieombudsmansembetet insättas eller med döden afgå, utväljes på ofvan stadgade sätt en annan behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan riksdagarne, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret utöfvas.

§ 109.

Lagtima Riksdag kan ej utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, såsom i riksdagsordningen sägs, förordnar om nya val till båda kamrarne eller den ena af dem, i hvilka fall Riksdagen skall, med bibehållande af sin egenskap utaf lagtima, sammanträda å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, samt må ej vidare af Konungen upplösas förr än efter fyra månader från det senare sammanträdet början.

Urtima Riksdag eger Konungen, när Han för godt finner, åtskilja, och vare urtima Riksdag alltid upplöst, innan tid för lagtima Riksdags sammanträde infaller.

Der så oförmodadt skulle hända, att Riksdag, när den avslutas, icke hade staten reglerat eller någon ny bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, fortfare den förra statsregleringen och bevillningen intill nästa riksdag. År åter bevillingens hela belopp bestämdt, men kamrarne icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda bevillingssummans förhållande till den, som vid föregående riksdag blifvit fördelad, de i den sista bevillningsförordningen stadgade artiklar jemlikt ökas eller minskas; och uppdrage Riksdagen åt de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret att en ny bevillningsförordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

§ 111.

Beskylles riksdagsman för grof missgerning, må han ej i häkte kunna inmanas, förr än, efter anstald ransakning, domaren sådant skäligen pröfvat, så vida han ej å bar gerning funnen varder; dock gälle, om han, efter domstols kallelse, sig ej inställer, hvad allmänna lagen i thy fall stadgar. Ej må riksdagsman i andra fall, än som i denna och nästföregående § sagda äro, sin frihet beröfvas.

Fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret samt Riksdagens revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan

af Riksdagen allena, och enligt dess instruktioner, ej eller till redo och ansvar ställas, utan efter Riksdagens beslut.

*Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)*

Riksdagsordningen.

§ 32.

1. Den, som blifvit till riksdagsman vald, skall, första gången han efter valet till Riksdag sig inställer, inför chefen för justitiedepartementet, eller den Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmakt till granskning uppvisa å den dag Riksdagen sammanträder, eller, om riksdagsman senare sig inställer, så snart derefter ske kan. Denna granskning, som skall ske i närvaro af tre bland de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret, har till föremål att undersöka huruvida fullmagterne blifvit i föreskrifven form utfärdade, och skall vid den riksdag, för hvilken nya val af begge kamrarnes eller enderas samtliga ledamöter egt rum, vara inom tre dagar fulländad, men vid andra riksdagar samma dag, då fullmagterne uppvisas.

2. Hvardera kammaren tillkommer dock sedan att pröfva behörigheten till riksdagsmannakallets utöfvande, ej mindre för sådana dess medlemmar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkända, än äfven för dem, emot hvilka eljest, till följd af denna grundlag, anmärkning förekommer. Den, om hvars riksdagsmannarätt fråga är hos kammare väckt, bibehåller emellertid sin befattning såsom ledamot i kammaren, intill dess han blifvit dertill obehörig förklarad.

§ 65.

När, i fråga om statsutgifter eller bevillning, eller om reglementariska föreskrifter för riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, eller om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfriga sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnun, bör den aflagda sedeln oppbruten genast förstöras.

§ 68.

Till följd af regeringsformens 96 § skall hvarje lagtima Riksdag förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att hafva tillsyn öfver lagarnes efterlefnad af domare och embetsmän samt att inför den riksrätt, som i bemälda grundlags 102 § till dess inrättning

Rör. samman-
 jenkningss-
 förslag i fråga
 om kamrarnes
 olika beslut
 om ändring
 i gällande
 bestämmelser
 angående riks-
 bankens sty-
 relse och
 förvaltning.
 (Forts.)

och göromål beskrifves, eller vid andra vederbörliga domstolar, i laga ordning tilltala dem, som i sina embetens utöfning anses af veld, mannamån eller annan orsak hafva någon olaglighet begått eller underlåtit att sina embetspligter behörigen fullgöra.

Denne Riksdagens justitieombudsman, hvilkens rättigheter och åligganden ytterligare så väl i regeringsformen som genom särskild instruktion utstakas, väljes af fyrtioåtta för tillfället nämnde valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugofyra. Desse valmän, hvilka böra till valförrättningen sammanträda samma dag, då de blifvit utsedde, och ej må åtskiljas förr än valet är fulländadt, skola först samfaldt, medelst slutna sedlar, hvar för sig föreslå den man, som de anse böra komma under omröstning. Falla dervid rösterna till mer än hälften på en man, är han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan flera, att sådan pluralitet för någon icke eger rum, anställs ny omröstning med slutna sedlar till antagande af den, som de flesta rösterna erhållit, eller, om han icke antages, af den, som näst honom blifvit af de flesta kallad o. s. v. Skulle, sedan alla omröstningarna sålunda försiggått, likväl ingen hafva erhållit den här föreskrifna pluralitet, anställs ny omröstning öfver alla dem, som vid den första omröstningen blifvit satte i fråga; skolande den, som erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald.

Valmännen böra vid samma tillfälle, då justitieombudsman utses, och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som hos denne embetsman erfordras, för att honom efterträda, i fall han, innan nästa lagtima Riksdag anställt nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad.

I händelse justitieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig förtroendet, eller med döden afgår, insätter Riksdagen genast i embetet den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmansembetet insättas eller med döden afgå, utväljes på ofvan stadgade sätt en annan behörig man i hans ställe.

Inträffar något af dessa fall mellan riksdagarne, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret utöfvas.

§ 71.

1. De sex fullmäktige i riksbanken, hvilka enligt 72 § regeringsformen skola utses af Riksdagen, väljas å lagtima riksdag för tiden från valet, till dess sådant val under tredje året derefter försiggått. Två af de utaf Riksdagen utsedde fullmäktige skola årligen afgå. Har af Riksdagen utsedd fullmäktig före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställs val för den tid, som för honom återstått.

2. Riksdagen skall jemväl välja fullmäktige att, jemlikt särskildt

reglemente, förvalta riksgäldskontorets medel och tillhörigheter. Desse fullmäktige skola vara sju och väljas å lagtima riksdag för tiden från valet, till dess sådant val under tredje året derefter försiggått. Ordförande bland fullmäktige väljes särskildt. Af de öfriga sex skola två årligen afgå. Har fullmäktig före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställs val för den tid, som för honom återstått. Då val af ordförande eger rum, utses denne före öfrige fullmäktige.

3. Val af fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret verkställas genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugofyra. Valen ske med slutna sedlar. Val för längre tjänstgöringstid verkställs före val för kortare. Afgående fullmäktig kan återväljas.

4. Fullmäktige välje sjelfve bland sig vice ordförande; egande den, som bland fullmäktige förer ordet, afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt, som fullmäktige och revisorer enligt föregående två paragrafer af Riksdagen utses, tillsätts jemväl suppleanter, att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställe, nemligen för de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken tre, för fullmäktige i riksgäldskontoret likaledes tre och för hvarje års revisorer sex.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts:
af herr *Elowson* och
af herr *Johnsson* i Bollnäs.

Efter föredragning af ärendet begärdes ordet af

Herr *Ljungman* som yttrade: Då förslaget är ganska långt, men ändringar endast förekomma uti 4 paragrafer, nemligen §§ 70 och 72 i regeringsformen samt § 65 och § 71 mom. 4 i riksdagsordningen, skall jag anhålla, att endast dessa paragrafer måtte fullständigt *uppläsas*, och att vid de öfriga endast paragrafens nummer nämnes.

Vidare anförde:

Herr *Elowson*: Ehuru det beslutats, att vissa paragrafer icke skola uppläsas, får jag dock föreslå, att diskussionen får omfatta förslaget i dess helhet.

De af herrar *Ljungman* och *Elowson* sålunda gjorda hemställanden biföllos af kammaren.

*Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)*

Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)

Utskottets förslag till lydelse af § 50 regeringsformen.

Godkändes.

Beträffande derefter § 70 af samma grundlag anförde:

Herr Elowson: Innan kammaren går att fatta beslut angående det nu framlagda förslaget, anser jag det vara synnerligen lämpligt, att man gör sig reda för följderna af denna ytterst viktiga grundlagsändring.

Jag skall därför be att få framhålla en mycket viktig bestämmelse uti det af konstitutionsutskottets majoritet framlagda sammanjemkningsförslaget. På grund af nu gällande bestämmelser skall riksbanken styras enligt reglementen, som utaf Riksdagen göras; detta stadgas uttryckligen i 72 § regeringsformen. Utskottet har uti sitt sammanjemkningsförslag vidtagit den åtgärden att helt enkelt utstryka bestämmelsen om, att reglementen angående riksbankens styrelse skola af Riksdagen utfärdas. Utskottet hänvisar till ett uttalande uti § 111 regeringsformen, enligt hvilket fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret icke i och för sina befattningar kunna emottaga befallningar af någon annan än Riksdagen. Det är likväl, mine herrar, en väsentlig skilnad emellan detta att emottaga befallningar af någon och att handla enligt ett reglemente. Uti nu gällande grundlag har man ansett, att båda dessa bestämmelser äro behöfliga och att den ena ej gör den andra överflödig. Vidare föreslås det, att en lag, normerande riksbankens verksamhet, skall stiftas utaf Konung och Riksdag gemensamt. Tager man då, såsom utskottet föreslagit, bort bestämmelserna ur § 72 angående de "stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna", så har man att göra sig den frågan, huruvida riksbanken kan styras och förvaltas utan några särskilda reglementen. Jag tror att den frågan måste hvar och en genast besvara med nej. Jemte den lag, som Konung och Riksdag kunna gemensamt förena sig om, erfordras äfven reglementen. Men har man detta klart för sig, då uppstår den frågan: hvem eger att utfärda dessa reglementen? Följden af den föreslagna förändringen synes mig blifva, att, om man ur grundlagen tager bort Riksdagens rätt att utfärda reglementen för riksbanken, denna rätt på grund af 89 § regeringsformen kommer att tillfalla Kongl. Maj:t. Det vill säga Konung och Riksdag skola gemensamt stifta lagar angående riksbanken; erfordras derutöver något reglemente, faller dess utfärdande inom området för Konungens ekonomiska lagstiftning. Detta synes mig också vara förutsatt uti den motivering, som är hemtad ur statsrådsprotokollet. Det heter nemligen der, att Konungen har en stor magt på det ekonomiska området, och därför bör han också hafva magt öfver riksbanken.

Om således följderna af en dylik förändring, som den ifrågasatta, blefve, att en lag angående riksbanken stiftades af Konung och Riksdag gemensamt, men att ett reglemente för riksbanken, om ett sådant erfordrades, skulle utfärdas af Konungen enligt § 89 regeringsformen, så kan jag för min del ej vara med om, att Riksdagen afsäger sig sina

nuvarande rättigheter. Ty skulle en tvist angående rätten att antaga och fastställa erforderligt reglemente för riksbanken uppstå mellan Konung och Riksdag, skulle densamma helt visst utfalla till konungamagtens fördel. Jag hänvisar härvidlag till de grundlagstolkningar, som hittills gjorts gällande. Är det fråga om Riksdagens rättigheter, anses de vanligen alltid begränsade, men är det deremot fråga om konungamagtens rättigheter, tolkas de i allmänhet såsom obegränsade. Detta är det vanliga, och följderna af den förändring, som enligt det föreliggande sammanjemkningsförslaget ifrågasättes, skulle naturligtvis blifva den, att Konungen skulle komma att utfärda erforderligt reglemente för riksbanken.

*Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)*

Uti 72 § 3 mom. förekommer en annan synnerligen viktig bestämmelse angående tvångskurs för riksbankens sedlar. Står man i beredskap att ändra den hittills gällande bestämmelsen, att Riksdagen allena har att besluta öfver riksbankens angelägenheter och inrymma åt Konungen befogenhet att deltaga i dessa, synes det mig vara naturligt, att detta skall väcka uppmärksamhet hos utlandet. Riksbankens förnämsta uppgift är att upprätthålla myntvärdet. I följd derutaf kommer riksbanken i en synnerligen liflig förbindelse med den finansiella världen i Europa. Man kan visserligen hafva olika meningar angående lämpligheten eller olämpligheten af tvångskurs i och för sig. Men säkert är, att om den utländska finansvärlden får kännedom derom, att man nu har i Sverige ansett lämpligt att samtidigt med tvångskursens bibehållande inrymma åt Kongl. Maj:ts magt öfver riksbankens styrelse, den uppfattningen i utlandet kommer att göra sig gällande, att riksbanken icke fungerat väl, eftersom konungamagtens medverkan nu anses erforderlig. Bibehåller man på samma gång ovilkorlig tvångskurs på riksbankens sedlar, synes det mig, som om detta kommer att göra ett mindre fördelaktigt intryck på den utländska penningemarknaden. Företages åter ingen förändring i grundlagen, finner man af naturliga skäl det mindre underligt, om äfven tvångskursen kvarstår.

Euligt hvad allmänt känt är, fungerar riksbankens styrelse synnerligen väl. Under sådana förhållanden anser jag det icke vara skäl i att göra ändring uti den bestämmelse, hvarom här är fråga.

Genom den föreslagna förändringen skulle en väsentlig olikhet i framtiden komma att ega rum mellan å ena sidan fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret. För de senare skulle Riksdagen få välja ordförande såsom hittills, men uti riksbankens styrelse skulle Konungen välja ordförande. Ser jag på detta val i och för sig, kan jag ej finna någon anledning, hvarför Riksdagen skulle afstå från sin nu egande rättighet. Valet försiggår enligt gällande bestämmelser genom 48 af Riksdagen utsedde valmän, och jag anser, att dessa valmän hafva full kompetens att till ordförande i riksbankens styrelse utse en lämplig person. Skulle Konungen utnämna ordföranden i riksbankens styrelse, komme detta naturligtvis att ske på förslag af statsrådet och chefen för finansdepartementet. I realiteten skulle således denna rätt komma att öfverflyttas från Riksdagens bestämning till den tillstyrkan, som herr finansministern gör för Hans Maj:ts Konungen.

Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)

Det synes mig, som om denna förändring icke är synnerligen nyttig och ej heller är den behöflig.

Uti 65 § riksdagsordningen föreslås i sammanjemkningsförslaget äfvenledes en synnerligen vigtig förändring. Enligt nu gällande bestämmelser kan Riksdagen besluta om riksbankens styrelse, förvaltning och reglementen genom gemensam omröstning. Men enligt det förslag, som är af utskottet framlagdt, skulle den gemensamma omröstningen vara begränsad till "reglementariska föreskrifter". En ytterligare olikhet emellan fullmäktige i riksgäldskontoret och fullmäktige i riksbanken skulle äfven uppstå genom den ifrågasatta förändringen. Det heter nemligen här särskildt, att frågan om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken skulle, derest kamrarne fatta stridiga beslut, afgöras genom gemensam omröstning, men angående fullmäktige i riksgäldskontoret stadgas ej något sådant. Såsom det nu är föreskrifvet, kan Riksdagen besluta angående riksbankens styrelse och förvaltning i dess helhet, men enligt sammanjemkningsförslaget blir Riksdagen beröfvad denna sin rättighet.

Beträffande den faktiska följden af denna förändring inom penningeverlden, så anser jag den ej heller vara synnerligen ändamålsenlig och nyttig för landet. I det förslag till banklag, som är framlagdt för Riksdagen, för att Riksdagen skall derom taga kännedom, är det framhållet, hurusom Riksbankens verksamhet skulle begränsas. Vigtiga rörelsegrenar skulle frångå riksbanken, hvarigenom dess inkomster helt naturligt skulle förminska, och riksbanken skulle då få till hufvudsaklig uppgift att upprätthålla penningevärdet i landet.

Den förändring, som är ifrågasatt, får naturligtvis ett betydligt inflytande på de nu fungerande, sedelutgifvande enskilda bankerna i vårt land. Dessa skulle enligt den nya lagen upphöra med sin sedelutgifningsrätt. Jag har redan förut härvidlag uttalat såsom min åsigt, att denna förändring är riktig, men jag har också framhållit, att den kan genomföras utan någon grundlagsändring. Tänker jag emellertid på, hvad följden skulle blifva i vår penningeverld, om denna grundlagsförändring genomföres och denna banklag antages, så måste deraf framgå såsom resultat, att de privata, sedelutgifvande bankerna komma att upphöra i sin nuvarande form, och den solidariska ansvarigheten, som jag anser vara synnerligen betryggande, försvinner. Derefter komme att upprättas aktiebanker. Riksbanken har då för sin del att sörja för, att de sedlar, som riksbanken utfärdar, skola infrias med guldmynt. Dessa sedlar komma att af aktiebankerna användas såsom cirkulationsmedel. De nya aktiebankerna komma att bedriva bankrörelse utan egna sedlar och hafva då naturligtvis ingen förpligtelse att inlösa några sådana. Men på sin verksamhet utan sedelutgifning komma dessa banker likväl att skörda en rätt stor vinst.

Följderna af denna förändring blefve således enligt min åsigt, att Riksdagen komme att förlora väsentliga delar af sina konstitutionella rättigheter, att riksbankens verksamhet komme att begränsas och att än större vinst af bankverksamheten komme att beredas de enskilda bankinstituten, sedan de utvecklats och omskapats till aktiebanker.

På grund af dessa skäl, herr grefve och talman, anhåller jag om afslag på de nu föredragna grundlagsparagraferna, och att kammaren

mätte afslå det af utskottet med anledning af kamrarnes förut fattade olika beslut i denna fråga uppgjorda sammanjemkningsförslag.

Herrar *Nordström* och *Carlsson* instämde häruti.

Herr *Ljungman*: Gent emot hvad herr *Elowson* anført, skall jag be att få påpeka, att de farhågor, som han uttalat i afseende på detta förslag, äro alldeles ogrundade. Andra Kammaren har, som jag skall visa, vid denna sammanjemkning fått sin vilja igenom i ungefär allting, och intet af väsentligt värde i Andra Kammarens ursprungliga beslut har blifvit utelemdt.

Ser man efter i regeringsformens § 66, der bestämmelser om riksgäldskontoret äro intagna, finner man, att ej ett enda ord om något reglemente der förekommer. Går jag vidare till motsvarande paragraf i riksdagsordningen, § 71, som handlar om val af fullmäktige, finner man visserligen der hänvisningar till ett reglemente, men der står alldeles ingenting om, hvem som skall stifta det. Samma är förhållandet med den paragraf, som handlar om val af revisorer. Bestämmelserna om, huru de för riksbankens och riksgäldskontorets förvaltning nödiga reglementariska föreskrifterna och revisorernas instruktion af Riksdagen allena stiftas, förefinnas i § 111 regeringsformen, der det, enligt den nu föreslagna lydelsen, heter: "Fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret samt Riksdagens revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena, och enligt dess instruktioner, ej eller till redo och ansvar ställas, utan efter Riksdagens beslut."

Sålunda, Riksdagen *allena* gifver befallningar, och all fruktan för, att Kongl. Maj:t skulle kunna gifva några befallningar och instruktioner eller föreskrifter af något som helst slag för fullmäktige är fullständigt utestängd, så fullständigt utestängd som möjligt är, ty tydligare än denna 111 § kan man knappast tänka sig en paragraf i detta fall. Att de af herr *Elowson* åsyftade orden vid sammanjemkningen blifvit utelemnade, har, må jag säga, hufvudsakligen skett af rent språkliga skäl. Det skulle sett besynnerligt ut, om det stått såsom det ursprungligen stod i Andra Kammarens beslut: "efter af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag samt de stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna", ty det skulle då sett ut alldeles som om dessa olika slag af föreskrifter skulle haft lika gällande kraft. Men naturligt är ju, att, när det finnes en gemensam lag, antagen af Konung och Riksdag gemensamt, den måste gälla framför reglementariska föreskrifter af hvad slag de vara må. Det ligger ju i sakens natur. Och ser man efter i den nu gällande lagen för riksbanken af år 1830, finner man i 7 § en dylik bestämmelse. Jag skall läsa upp denna paragraf; den lyder sålunda: "Alla stadgar och reglementen, angående bankens rörelse och förvaltning, skola upprättas i noggrann öfverensstämmelse med de i denna lag fastställda grunder." Det är ju icke heller något annat som kommer att ske, men konstitutionsutskottet har ansett det vara lämpligare, att denna bestämmelse fortfarande står i banklagen, än att den intages i

Rör. sammanjemkningsförslag i fråga om kamrarnes olika beslut om ändring i gällande bestämmelser angående riksbankens styrelse och förvaltning.
(Forts.)

Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)

regeringsformens § 72. I det föreliggande grundlagsförslaget föreskrives endast, att riksbanken skall förvaltas "efter af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag". Men deremot skola alla reglementen och instruktioner beträffande riksbanken enligt 111 § regeringsformen utfärdas af Riksdagen allena.

Hvad vidare beträffar frågan om den gemensamma voteringen, som herr Elowson omnämde, så blir förhållandet i detta fall sådant, att i afseende å den af Konung och Riksdag gemensamt stiftade lagen kommer icke att voteras gemensamt, men beträffande *alla* andra frågor rörande riksbanken kan gemensam votering ega rum. Dessa frågor uppräknas också i § 70, der det talas om reglementariska föreskrifter för riksbanken, om riksbankens inkomster eller utgifter och om ansvarsfrihet för bankofullmäktige. Detta är allt som kan förekomma.

Jag anser sålunda, att man icke har det ringaste att befara genom antagande af detta sammanjemkningsförslag.

Hvad nu den blifvande banklagen beträffar, så torde man icke behöfva diskutera om densamma i qväll. Det blir nästa Riksdag, som får taga den frågan om hand. Men banklagen bör naturligtvis framläggas och afgöras, *innan* denna grundlagsändring förekommer, så att grundlagsförslagens antagande blir beroende af, huruvida banklagen blir af Riksdagen antagen eller icke. Vinner banklagen icke Riksdagens bifall, då förfaller naturligtvis grundlagsförslaget af sig sjelft. Banklagen bör därför också omarbetas i de punkter, der den, såsom vid ett föregående sammanträde påvisats, varit mindre tillfredsställande. Jag tager för alldeles gifvet, att detta också kommer att ske, och jag skall därför nu icke vidare yttra mig om denna lag.

Jag hemställer alltså om bifall till utskottets sammanjemkningsförslag, hvilket i sjelfva verket innefattar alldeles detsamma, som Andra Kammaren förut beslutat. Det skulle väl också vara bra besynnerligt, om Andra Kammaren, hviiken sjelf framkallat denna reform, nu skulle afvisa densamma, när den bjudes i så förmånligt skick, som här är fallet.

Herr Dahn yttrade: Det är ju gifvet, att den blifvande banklagens antagande är ett vilkor för bifall till den här ifrågavarande grundlagsförändringen, så att, om banklagen icke antages nästa år, grundlagsförslaget faller af sig sjelft.

Ser man nu på det föreliggande sammanjemkningsförslaget, så inser ju hvar och en, att det just är Andra Kammaren, som vunnit på sammanjemkningen. Så heter det t. ex. i mellersta mom. af 72 §, att den af Konungen utsedde ordföranden för bankofullmäktige ej må utföva annan befattning inom riksbankens styrelse. Detta måtte väl vara en mycket mera positiv bestämmelse än Andra Kammaren förut beslutat i detta hänseende.

Herr Elowson sade, att, om Kongl. Maj:t finge tillsätta en ledamot af bankstyrelsen, det icke skulle gå an att hafva tvångskurs på sedlar. Jag vill då fästa hans uppmärksamhet derpå, att vid två af de bästa banker i världen, den franska och den danska, der tillsätter regeringen, beträffande franska nationalbanken, guvernör och två vice guvernörer,

och beträffande danska banken en ledamot af de fem, hvaraf bankstyrelsen eller bankdirektionen består, och i begge dessa länder finnes tvångskurs på sedlar; der äro sedlarne lagligt betalningsmedel. För ett land, som är fattigt på hårdt mynt, är det också mycket bättre att i regel hafva sedlar som lagligt betalningsmedel än att pålägga tvångskurs vid sådana tillfällen, när dessa sedlar sjunkit till ett värde af nästan ingenting.

Det har också framhållits, att tyska riksbankens sedlar icke vore lagligt betalningsmedel, och detta är sant. Men härvidlag förhåller det sig dock på det sättet, att tyska riket utgifver sedlar på 5, 20 och 50 riksmark, och dessa sedlar äro icke blott lagligt betalningsmedel, utan de utgöra till och med en del af tyska riksbankens guld-kassa, så att den tyska riksbanken har rätt att på dessa tyska statspappersmynt utgifva sedlar. Dessa tyska rikets sedlar stå sålunda i paritet med svenska riksbankens sedlar, hvilka ju också de äro statspappersmynt.

Herr Elowson yttrade vidare, att Riksdagen skulle beröfvas sin rätt att besluta öfver riksbankens styrelse i dess helhet. Detta kan jag icke förstå. Här blir ju ingen annan skilnad än den, att man i den lag, som redan finnes, angående rikets ständers bank, får in en hel del paragrafer, hvilka, äfven om detta förslag nu skulle falla, Andra Kammaren väl ändå vill vara med om att få in i banklagen, åtminstone de paragrafer, som röra sedelutgifningen och guldkassan. Beträffande den lag, som redan finnes, och de paragrafer, som den kommer att ökas med, kan naturligtvis icke gemensam votering komma att ega rum. Deremot kan såsom hittills gemensam votering ske beträffande reglementena, instruktionerna och ansvarsfriheten. Bankofullmäktige handla efter både lag och reglemente, och man kan icke tänka sig, att den nya lagen blir sådan, att icke något reglemente skulle behöfvas. Tvärtom föreställer jag mig, att mycket af hvad som står i det såsom skåderätt framlagda lagförslaget, icke kommer in i den nya banklagen, t. ex. sådana saker som att riksbanken skall mottaga smycken, obligationer och aktier och dylikt af enskilda personer till förvar. Detta torde icke vara lämpligt att införa i lagen. Jag föreställer mig också, att beträffande sådana saker, som röra inlåningen, skulle det få bero på fullmäktige att bestämma, när det kunde vara lämpligt att riksbanken betalade ränta på inlånta medel. Riksbanken torde icke behöfva drifva depositionsrörelse, ty banken får på grund af ensam sedelutgifvande tillräckligt med medel. Men om riksbanken skulle blifva något annat än en förlagsman för de enskilda bankinstituten, och t. ex. vill drifva vexeldiskonteringsrörelse, så måste den äfven taga emot penningar på upp- och afskrifning, ty en affärsman går icke på två ställen med sin affär; får han icke anlita riksbanken i så väl ett som annat afseende, så går han till en enskild bank. Denna fråga föreligger emellertid icke nu; den förekommer först nästa år. Men det är af vikt, att denna sak då blir fullständigt utredd, och att för det ändamålet tillsättes ett särskildt utskott, bestående af personer, som äro väl förfarna i dessa saker, så att det kan blifva ett godt resultat häraf.

*Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)*

Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)

Jag har icke något vidare att tillägga, utan yrkar endast bifall till utskottets förslag.

Herr Johnsson i Bollnäs: Herr talman! Mine herrar! Då denna fråga behandlades i kammaren den 25 april, tog jag mig friheten uttala, att jag icke hade några betänkligheter emot att sådana ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen vidtoges, att det inrymdes rätt för Kongl. Maj:t att förordna en fullmäktig i riksbanken och att jemväl denne skulle vara ordförande, likasom att Kongl. Maj:t egde att utse en suppleant för denne. Jag uttalade tillika såsom min åsigt, att de viktigaste bestämmelserna med afseende å riksbankens organisation, såsom grunderna för sedelutgifningen och riksbankens skyldighet att tillhandahålla allmänheten nödigt rörelsekapital m. m., borde fastslås genom en lag, antagen af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt, men att deremot förvaltningen och sådana bestämmelser, som ofta påkalla ändringar, borde inrymmas i ett reglemente, som skulle utfärdas af Riksdagen allena. Jag ansåg nemligen att jemväl från praktisk synpunkt det vore nödvändigt, att sådana bestämmelser, som ofta kunna utgöra föremål för ändringar, icke böra fastslås genom lag. Om man skall i lagen intaga de bestämmelser, som nu äro inrymda i det af Kongl. Maj:t vid propositionen fogade förslag till lag för riksbanken, nemligen räntesatsers åsättande för utlåningen, om penningar skola utlånas under den ena eller andra formen och beskaffenheten af hypotek m. m. och om banken skall mottaga depositioner i en eller annan form, om dessa bestämmelser skola fastslås genom en lag, tror jag att det blir ganska svårt att kunna förvalta banken på ändamålsenligt sätt. Då för ändring i sådan lag fordras icke blott båda kamrarnes, utan äfven Kongl. Maj:ts medgifvande, så kan ju icke blott den ena kammaren hindra en förändring, som är högst nödvändig, utan om också båda kamrarna blifva eniga, så kan Kongl. Maj:t anse förändringen obehöflig, och då strandar den på Kongl. Maj:ts vägran. Af dessa rent praktiska skäl ansåg jag högst nödigt, att Riksdagen utslutande bör besluta om reglementet och att i detta reglemente skulle inrymmas de hufvudsakliga förvaltningsreglerna.

Just med hänsyn till denna min uppfattning kunde jag sluta mig till den reservation, som jag jemväl undertecknat, hvilken reservation dels i 70 § regeringsformen stadgade, att bestämmelserna om reglementet skulle kunna afgöras genom gemensam votering, dels upptog följande tillägg till 72 §: "samt de stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna", hvilket tillägg följde omedelbart efter bestämmelsen, att riksbanken förvaltas efter af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag.

Om vi nu se till, huru konstitutionsutskottet har sammanjemkat dessa bestämmelser, så finna vi, hvad först angår 70 § regeringsformen, att konstitutionsutskottet har föreslagit, att, då Kongl. Maj:t, Första Kammaren och Andra Kammaren varit eniga om att i 70 § skulle inflyta ordet "reglemente", utskottet strukit detta uttryck och insatt ordet "reglementariska föreskrifter". Att ordet reglementariska föreskrifter icke är detsamma som reglemente, är klart. Emellertid

frågar af förslaget till 72 § tydligt, hvad utskottet afsett med nämnda förändring, då det strukit ordet "reglemente" — trots det att, såsom jag nyss nämnde, äfven Kongl. Maj:t upptagit detta ord i paragrafen — och i stället insatt "reglementariska föreskrifter".

Ehuru jag är öfvertygad, att det icke finnes någon i kammaren, som icke läst igenom utskottets motivering, så är den likväl af den beskaffenhet, att den förtjenar läsas mer än en gång. För att åskådliggöra innebörden af utskottets tankegång, skall jag be att få uppläsa några rader af utskottets motiv. Sedan utskottet anfört de skäl, hvarför det afstyrkt det af Första Kammaren intagna uttrycket "lag stiftad i den ordning 87 § 1 mom. stadgar", nemligen att utskottet ansåg, att högsta domstolens utlåtande icke behöfde inhemtas öfver en lag, som blott rörde riksbanken, så fortsätter utskottet: Å andra sidan föreställer sig utskottet, att Andra Kammaren må kunna medgifva utslutandet af den uti dess förslag förekommande fortsättningen: "samt de stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna". Ett sådant tillägg, hvilket med hänsyn till den antagna lydelsen af sista stycket i § 111 regeringsformen icke lärer vara behöfligt, skulle kunna gifva anledning till ovisshet och tvister om, huruvida de reglementariska föreskrifterna borde ega gällande kraft, äfven om de vore stridande mot lagen. Det synes utskottet därför vara lämpligast, att i förevarande grundlagsstadgande endast i allmänhet hänvisas till en af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag, men att denna åter i sin ordning bör innehålla bestämmelse om, att sådana föreskrifter, som utöfver lagen erfordras angående riksbankens förvaltning, meddelas af Riksdagen i särskildt reglemente och derjemte behöfliga instruktioner. Utskottet anser således, att bestämmelserna att Riksdagen skulle besluta om de reglementariska föreskrifter, som det omnämnt i 70 § regeringsformen, men som det i sin motivering kallar instruktion, icke böra inrymmas i regeringsformen, i hvilket fall det kunde blifva fråga om misstolkning, huruvida icke denna instruktion skulle gälla framför lagen och Riksdagens rätt att antaga dessa instruktioner icke inrymmas i grundlagen, utan i en särskild lag, som skall stiftas i och för riksbanken. Följden af detta skulle blifva, att då Riksdagen beslutar om instruktion för riksbanken, så fattar Riksdagen detta beslut, icke på grund af någon bestämmelse i grundlagen — ty 72 § säger tydligen, att riksbanken skall förvaltas enligt en af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt stiftad lag — utan, på grund af en särskild lag. Utskottet förmenar, att om denna lag skulle vara uppenbart stridande mot 72 § regeringsformen, sådan den är affattad, så skulle Riksdagen ändock kunna besluta om ett reglemente icke enligt grundlag, utan på grund af sådan civillag. Jag kan icke se att det finnes någon logik i ett sådant resonnement. Är det meningen att Riksdagen skall fortfarande hafva rättighet att stifta instruktioner eller reglementen, eller hvad man vill kalla det, för riksbankens förvaltning — utan Kongl. Maj:ts medverkan — ja, då bör väl den bestämmelsen intagas i grundlagen, nemligen i regeringsformens 72 § såsom hittills och icke i en särskild lag. Ty icke kan Riksdagen fatta beslut efter en civillag, som uppenbart strider emot grundlagen?

*Rör. samman-
jämknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riksbankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)*

*Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)*

En talare har som skäl för denna åtgärd anfört, att då det i sista momentet af 111 § regeringsformen tydligen bestämmes, att fullmäktige icke äro skyldige att mottaga befallningar utan af Riksdagen allena, så skulle Riksdagen på grund deraf vara berättigad att ensam besluta om riksbankens förvaltning. Skulle detta påstående vara riktigt, så skulle fullmäktige fortfarande icke vara skyldige att mottaga befallningar af andra än Riksdagen allena, och följaktligen icke heller vara skyldige att rätta sig efter lag, som stiftats icke af Riksdagen allena utan af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt. Icke vill väl herr Ljungman påstå, att fullmäktige i riksbanken icke skulle vara skyldige att ställa sig till efterrättelse en lag, som kan stiftas af Kongl. Maj:t och Riksdagen? Att 111 § regeringsformen, sådan den nu är affattad, kommer att strida mot bestämmelsen i 72 § regeringsformen, är ju helt naturligt, när man ändrat den ena paragrafen och icke den andra. Hittills hafva fullmäktige icke kunnat mottaga befallningar af någon annan än Riksdagen, därför att Riksdagen ensam haft att bestämma öfver riksbanken, men bestämmes i 72 § regeringsformen, att Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt skola stifta lag för riksbankens förvaltning, då blir det helt annorlunda, och då kommer 72 § att strida emot 111 § regeringsformen.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre med ett förslag, som jag hoppas icke skall antagas af denna kammare efter den förändring, som det fått i utskottets sammanjemkningsförslag. I och med det samma som man stryker tillägget i 72 § regeringsformen, som berättigat Riksdagen att anställa instruktion för riksbankens förvaltning, har Riksdagen afhändt sig en rätt, som denna kammare icke bör afhända sig, en rätt som jemväl chefen för finansdepartementet vid ärendets behandling den 25 april ansåg böra Riksdagen förbehållas.

Jag skall, herr talman, på dessa skäl hemställa, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte vidblifva sitt förra beslut.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: Herr grefve och talman! Mine herrar! De anmärkingar mot sammanjemkningsförslaget, som här af två talare blifvit framställda, hafva hufvudsakligen utgått från två synpunkter. Den ena af dessa är den, att genom uteslutandet i 72 § af orden "samt de stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna" skulle dels blifva icke tydligt, att Riksdagen allena skulle hafva beslutanderätt öfver reglementet för riksbanken, dels ock vid en jemförelse emellan 72 § och 111 § vore otydligt, huruvida riksbanksfullmäktige vore skyldige att rätta sig efter den civillag, som kunde komma att stiftas för riksbanken. Nu har emot en sådan anmärkning af utskottet blifvit med rätta framhållet, att så länge lydelsen af 111 § är sådan som den af utskottet föreslagits och blifvit i sammanjemkningsförslaget intagen, kan icke någon tvekan uppkomma derom, att reglementet för riksbanken skall stiftas af Riksdagen allena. Det står nemligen i detta senare stycke af 111 § icke blott, att fullmäktige i riksbanken icke kunna mottaga befallningar utan af Riksdagen allena, utan i detta moment förekommer derjemte "och enligt dess instruk-

tioner“, d. v. s. Riksdagens instruktioner. Detta uttrycker, såsom hvar och en kan inse, detsamma som ”reglemente“ för riksbanken; det är ett annat ord för samma sak, och det kan icke uttrycka något annat än hvad som i 72 § betecknas med ”reglemente“. Ty reglemente för riksbanken är icke något annat än instruktion för dem, som styra banken. Derjemte framgår det temligen tydligt af den föreslagna lydelsen af 70 §, att det är Riksdagen, som utfärdar reglemente för riksbanken, då det i denna § föreskrifves, att reglementariska föreskrifter för riksbanken kunna blifva föremål för gemensam votering. Att uppdraga en skilnad mellan orden reglemente och reglementariska föreskrifter, tror jag icke att man rätteligen kan göra. Reglementariska föreskrifter är ett annat uttryck för samma sak, som i den andra redaktionen benämnes reglemente, och användandet af förstnämnda uttryck föranledes endast af redaktionella skäl, då man i samma mening ville uttryckligen omnämna ansvarsfrihet för fullmäktige, hvilket ord icke förekom i den förra redaktionen.

Således synes man icke kunna af den lydelse, som 72 § har fått i sammanjemkningsförslaget, hemta något grundadt skäl för att afslå sammanjemkningen.

Hvad beträffar anmärkningen, att det icke skulle vara klart af 111 §, att fullmäktige äro skyldige att rätta sig efter civillagen för riksbanken, så torde denna skyldighet klart framgå af första stycket af 72 §, der det heter, att riksbanken förvaltas efter af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag, och dermed synes den siste talarens farhågor i detta afseende böra vara häfda.

Hvad slutligen angår det andra hufvudskälet, som mot sammanjemkningsförslaget blifvit särskildt af den förste talaren framhållet, nemligen att lydelsen i detta förslag af sista stycket af 72 § skulle innebära en giltig anledning för Andra Kammaren att afslå sammanjemkningsförslaget, så förefaller det besynnerligt att, då denna lydelse är precis densamma, som den Andra Kammaren förra gången antog, den omständigheten, att Första Kammarens mening i detta stycke icke gjort sig gällande, skulle vara en anledning för Andra Kammaren att afslå sammanjemkningen. Då förra gången denna lydelse här ansågs vara tillfredsställande, bör den också nu kunna så betraktas; och följaktligen den lydelse sammanjemkningsförslaget gifvit åt sista stycket af 72 § icke kunna innebära något skäl, hvarför 72 § i dag skulle vara mindre acceptabel än för fjorton dagar sedan.

Herr Vahlin: Jag har i den nu föreliggande frågan liksom i den, som nyss af kammaren afgjordes, icke haft del i eller godkänt någotdera af de föregående beslut, hvilka jag såsom ledamot af konstitutionsutskottet haft att sammanjemka. Då emellertid de skilda parternas målsmän inom konstitutionsutskottet efter ganska stora svårigheter lyckats ena sig om en gemensam hemställan, så har jag icke ansett mig, därför att jag naturligtvis icke kunnat få in i denna hemställan min särskilda åsigt, böra reservera mig mot utskottets hemställan. Detta har varit fallet vid båda dessa betänkanden; men jag anser mig deremot fullkomligt oförhindrad att här i kammaren

*Rör. sammanjemkningsförslag i fråga om kamrarnes olika beslut om ändring i gällande bestämmelser angående riksbankens styrelse och förvaltning.
(Forts.)*

Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)

yrka afslag och skall därför göra det på detta utskottets samman-
jemkningsförslag.

Jag skall icke besvåra kammaren med mer än några få ord för
att framlägga de ytterligare skäl, som jag anser mig nu hafva utom
dem, jag uttalade förra gången frågan här var före. Jag nämnde då,
att jag ansåg kammaren stå i begrepp att taga ett steg på en ny
väg, som jag åtminstone ansåg skadlig, men jag trodde icke, att ännu
ett steg till på samma väg skulle så snart ifrågasättas; men, om vi
godkänna detta betänkande, hafva vi tagit ännu ett steg i samma
riktning.

Det är icke sant, såsom man åtminstone trodde sig fatta en före-
gående talares ord, att Kongl. Maj:t skulle erhålla rätt att utaf egen
magtfullkomlighet utfärda reglementen och stadgar för riksbanken
genom detta beslut, men det är deremot sant, att bestämmelserna om
Riksdagens allena beslutanderätt i detta fall har flyttats från grund-
lagen och till den vida lätthanterligare banklagen. Det låter tänka
sig under någon gynsam period inom Riksdagen, att denna bestämmelse
kan undergå lämplig förändring och att derigenom just betydelsen af
det sista momentet af 111 §, hvarom vi nyss hörde talas från stats-
rådsbänken, blir än mer illusorisk. Jag kan icke hjälpa, att jag anser,
att detta moments innehåll redan står illa tillsammans med att en
konungavald ledamot finnes i riksbankens styrelse.

Herr grefve och talman! Jag skall icke besvåra kammaren längre,
utan yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Höglund: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag skall
blott be att få nämna några ord med anledning af hvad den förste
talaren yttrade i fråga om tvångskursen. Det är visserligen sant, att
denna tvångskurs är någonting ur rent teoretisk bankmannasynpunkt
fullkomligt origtigt, och därför skulle jag helst också hafva sett, att
ifrågavarande stadgande blifvit antaget i den af Kongl. Maj:t ursprung-
ligen föreslagna formen. Men då så icke är förhållandet, så få vi se,
huru den lydelse, som nu föreligger, kan komma att ställa sig i prak-
tiken, och göra vi det, tror jag att vi skola nödgas erkänna, att denna
tvångskurs icke gerna kan vålla några afsevärda olägenheter. Under
goda och lugna tider, då gör det detsamma om man har tvångskurs
eller icke. Sedlarna användas i hvilket fall som helst såsom mynt i
riket. Men se vi efter, huru det går till under oroliga tider, så kunna
vi erinra oss, att Nordamerikas förenta stater under inbördeskriget blefve
tvungna att låta sina sedlar löpa med tvångskurs, och att Frankrike,
då 1870 års krig började gå olyckligt för detta land, blef nödgadt att
påbjuda tvångskurs. Jag föreställer mig, att denna erfarenhet lär
oss, att, om vi råka ut för liknande olyckor, det blir nödvändigt äfven
för oss att dekretera tvångskurs. Jag ber herrarne betänka, att det
icke vållar synnerlig olägenhet att hafva tvångskurs under goda tider,
och komma olyckliga tider med faror för riket, så blifva vi nog tvungna
att dekretera en dylik. Hvad gör det då för skada, om denna tvångs-
kurs, fast oriktig ur teoretisk synpunkt, finnes bestämd i riksbank-
lagen?

Det har vidare talats om den magtutvidgning, som Kongl. Maj:t skulle vinna genom den nya grundlagsändringen, och det har då först nämnts, att Kongl. Maj:t skulle få sätta in en ordförande i bankstyrelsen. Denne ordförande skulle dock komma att stå ensam mot sex af Riksdagen valde ledamöter. Jag tror icke, att Riksdagen hittills har valt sådana fullmäktige, att de skulle låta topprida sig af en enda, äfven om denne vore vald af Konungen, och jag föreställer mig, att Riksdagen icke heller hädanefter kommer att välja sådana fullmäktige. Den magt, som Kongl. Maj:t derigenom skulle vinna öfver riksbanken, anser jag sålunda vara helt och hållet illusorisk. Man kan då fråga, hvad skall denne konungavalde ledamot hafva i bankstyrelse natt göra? Jo, han skall sitta der för att, såsom det står i statsrådsprotokollet, öfvervaka att lag och författningar följas. Huru skall det då ske? Jo, helt enkelt derigenom, att han såsom hvarje annan fullmäktig har rätt att reservera sig till protokollet, och att sålunda ingenting, om jag så får säga, kan ske i smyg, utan att protokollet skall bära vittne derom. Ja, det är allt, men det är ock en ganska vigtig sak.

*Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)*

Det har också sagts, att Riksdagens magt öfver riksbanken skulle förminska derigenom, att den egentliga banklagen skulle blifva föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning. Ja, det anses väl såsom ett nödvändigt och oeftergifligt vilkor för att riksbanken skall få öfvertaga uteslutande sedelutgifningsrätt, och utan att Riksdagen går in derpå, finnes ingen utsigt för att få en ny banklagstiftning till stånd.

Den förste talaren anmärkte derjemte, att genom denna anordning skulle riksbankens verksamhet begränsas och dess vinst förminska. Men det skäl, som han anförde därför, visade endast, att riksbanken genom denna nya förändring icke skulle kunna uteslutande slå under sig all bankverksamhet i landet, utan fortfarande såsom hittills få dela den med de enskilda bankerna och aktiebankerna. Samma förhållande blefve det med vinsten. Under sådana förhållanden tycker jag, att vi icke alls hafva någon anledning att tala om att riksbankens verksamhet och vinst skulle begränsas, utan blott derom att den icke skulle uppsluka alla de andra.

Jag ber att få yrka bifall utskottets föreliggande förslag.

Herr Danielson: Jag skall icke uppehålla herrarne länge, ty herrarne känna min ståndpunkt i denna fråga, och jag vidhåller hvad jag sade förra gången, då frågan var före, men jag ber att nu få tillägga något om en sak, som för mig åtminstone synes vara af verklig stor vigt. I 72 § stadgas, att Konungen skall hafva rätt att förordna ordförande hos fullmäktige och en suppleant för honom, men jag har icke kunnat finna, att denna ordförande är ansvarig för sina åtgärder på något håll.

Huru skall denne ordförande ställas till ansvar, om han icke fullgör hvad vi mena, att han skall fullgöra? Finnes det någon bestämmelse för detta fall? Här finnes ej annat än en bestämmelse, att, om det vägras fullmäktig ansvarsfrihet, han skall afgå. Ja, en som Riksdagen valt. Men den, Konungen utsett, kan sitta huru länge som helst.

Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)

Han behöfver ej afgå, förr än Konungen återkallat hans förordnande. Kan det vara lämpligt att stifta en lag, der vi första gången säga, att en person får hafva stort förtroende, omhänderhafva viktiga uppdrag, utan att vara ansvarsskyldig på något håll. Ett statsråd är ju ansvarsskyldigt efter en lag, som förefinnes, ehuru, det veta vi ju, den aldrig tillämpas — ty om det sker något, afgår vederbörande statsråd, innan man hinner vidtaga någon åtgärd mot detsamma. Men det finnes dock en lag i det fallet, om den ju än är omöjlig att tillämpa, då Första Kammaren som bekant aldrig går med på en anmärkning, och vid sådant förhållande denna kammare naturligtvis aldrig kommer någonstädes. Nu skulle man första gången stifta en lag, som sätter en person i ett sådant förtroende, utan att han har minsta ansvar för hvad han gör, annat än han i värsta fall måste afgå. Så är han ordförande till, och herrarne kunna ju tänka sig, att mången gång afgörandet beror på honom, på hans utslagsröst. Jag tror, att detta är en så viktig omständighet, att man icke kan vara med derom för än denna sak blir fullt klar. Det må ju vara mina enskilda betänkligheter, men jag har icke kunnat underlåta att uttala dem, ty för mig är det alldeles afgjort, att jag icke kan vara med om detta förslag, och att det skulle verkligen vara mycket, mycket beklagansvärdt, om denna kammare skulle släppa en rättighet ifrån sig, som den hittills haft öfver riksbankens förvaltning. Om det sedan bär på tok, kunna herrarne ändå aldrig tänka sig, att Riksdagen får denna rättighet igen; ty det är ej möjligt att få Första Kammaren och Kongl. Maj:t med om en ändring i sådan riktning. Det må vara huru tokigt stäldt som helst, det går sedan i alla fall som det går. Det är dessa skäl jag velat anföra.

För öfrigt må jag ock säga, att jag finner, att herr Ljungman nu har verklig tur med sig. Han har ju haft mycken otur förr i grundlagsfrågor, men nu går det verkligen som en dans. Och jag förundrar mig ej öfver att han håller i sig. Det bör ju hvar och en göra. Och han bör det nu så mycket mera, som han får hjälp från sådant håll, som vi hört att han fått i denna fråga i qväll.

Emellertid har jag icke kunnat underlåta att säga detta. Det må vara min mening. Det må få stå för min räkning i protokollet. Men jag tror, att det för framtiden kan vara godt att hafva denna mening förvarad. Jag är öfvertygad, att herrarne skola bifalla paragrafen, men jag har ej kunnat underlåta att säga hvad jag nu sagt. Och jag må säga, att herrarne få ursäktas, om vi nödgas fresta en votering till. Ty då kammaren förra gången fattade sitt beslut, voro ju omkring 60 ledamöter borta, och därför tycker jag att man nu bör ha ett sannare uttryck af hvad kammaren vill och tänker i detta ämne.

På anförda grunder vill jag hos herr talmannen anhålla om afslag å sammanjemkningsförslaget.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Wersäll: Jag skall vara ytterst fårdig. Jag blott ber att få med anledning af hvad den siste ärade talaren nämnde angående Riksdagens magt öfver den af Kongl. Maj:t utsedde fullmäktigen erinra, att Riksdagen har rätt

att vägra ansvarsfrihet äfven för denne, och att han i så fall måste afgå. Det står nemligen i 72 §: "*Fullmäktig*, som af Riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall afgå från sin befattning". Detta gäller äfven för den af Kongl. Maj:t utsedde. Dessutom finnes en bestämmelse, som tillerkänner Konungen magt att, då han så pröfvar skäligt, återkalla förordnandet för den af honom utsedde.

*Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)*

Herr Ljungman: Jag skall endast be att få yttra några få ord gent emot herr Danielson.

Det är icke allenast fallet, som påpekats från statsrådsbänken, att den af Konungen nämnde ledamoten är ansvarig inför Riksdagen, utan han är ansvarig inför *Riksdagen allena*. Här är en bestämmelse, att Konungen må kunna återkalla förordnandet, beroende derpå, att man kan tänka sig, att den af honom utsedde af sjukdom blir olämplig att fungera, innan tiden af 3 år gått ut, och ju för sådant fall en bestämmelse bör finnas, att Konungen kan återkalla förordnandet och nämna en annan person, som förmår fylla platsen. Detta var nu ett fall, för hvilket den ifrågavarande bestämmelsen är afsedd.

Hvad beträffar påståendet, att Riksdagens magt att utfärda reglementen och instruktioner för riksbanken efter vidtagande af den föreslagna ändringen skulle vara illusorisk, så är detta alldeles misstag. Man har ju 111 § regeringsformen kvar. Den är fullt tydlig och bestämd i detta fall. Och när den räcker till för riksgäldskontoret och statsrevisorerna, bör den väl räcka för riksbanken och bankofullmäktige också. För öfrigt är det ju en gifven sak, att alla dessa fullmäktige lika väl som revisorerna få ställa sig grundlagens och allmänna lagens bud till efterrättelse i fall, der det kan inträffa, att de hafva att göra det.

Hvad slutligen beträffar pratet om att Konungen skulle kunna utfärda någon slags instruktion för riksbanken eller för dess fullmäktige eller för den särskilde ordföranden, är det fullständigt stridande mot 111 § regeringsformen och kan således icke ega rum.

Derför kan jag icke förstå, huru man kan yrka afslag å utskottets sammanjemkningsförslag ur annan synpunkt än den, att man icke vill veta af något nytt förslag alls, utan vill behålla det gamla. Men jag förmodar, att det är en stor del af kammaren, som önskar en bankreform, och att den delen af kammaren då också tager detta, som leder till målet. Vill man icke målet, då ställer sig saken annorlunda. Men vill man det, är detta förslag så godt man gerna kan önska.

Jag får hemställa om bifall till sammanjemkningsförslaget.

Herr Eriksson i Elgered: Här ropas på proposition, men jag skall icke bli mångordig. Tillåten mig blott att mot en talare här nämna något! Herrarne kunna väl icke neka till, att kamrarne börja allt mer och mer få olika skaplynne, och det kommer troligtvis att fortsätta, så att det blir allt skarpare och skarpare kontrast och disharmoni mellan Riksdagens Första och Andra Kammare. Under sådant förhållande är det uppenbart, att, då det gäller tillsättande af dessa sex fullmäktige i riksbanken och det nu efter ändring i grundlagen

Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)

blifvit så, att man tillsätter två årligen, desse 24 respektive valmän från hvardera kammaren, för att de icke skola komma att förlora vid valet, naturligtvis ingå kompromiss med hvarandra, och det så, att Första Kammaren får in en och Andra Kammaren får in en af sina märkesmän — för att nu icke säga till partibelöning sina chefer — som också verkligen kunna vara deraf förtjente genom begåfning och speciell kunskap på detta område. När det så reglerats i tre år, följer deraf, att riksbankens styrelse består af tre, som hafva Första Kammarens färg, och tre, som hafva Andra Kammarens färg. Nu är det uppenbart, att stridiga frågor nog kunna komma att uppstå — jag vill icke säga alldeles bestämdt och afgjort, som taga den färg, som det här kan vara fråga om, mellan konungamagten och Riksdagen. Det är gifvet bland annat, då det gäller tillsättande af direktör, och det kan ju vara andra sådana frågor. Då stridiga intressen sålunda uppstå, är det ju alldeles uppenbart, att Kongl. Maj:ts ledamot, d. v. s. ordföranden bland fullmäktige, dervidlag komme att fälla utslaget. Nå, då frågas: huru blir detta utslag? Ja, det tror jag att herrarne litet hvar äro ense om, att Kongl. Maj:ts ordförande har samma färg som Första Kammarens män inom riksbanken, men icke samma färg som Andra Kammarens män. Hellre skulle jag då tro, att han är något medlande. Ty så fullständigt äro Första Kammarens ledamöter i närvarande stund vänner af konungamagten, att jag knappt någon gång funnit, att de hyst betänklighet vid att öfverlåta väldet åt Konungen. Under sådant förhållande är det uppenbart, att han skulle fälla utslaget till första kammarmedamöternas förmån, d. v. s. skulle inom styrelsen ställa sig så, att fyra vore gent emot tre. Dessa tre blefve Andra Kammarens män, som således stannade i minoriteten i de stridiga frågorna. Jag vill ej säga, att Riksdagen dermed förlorade sitt inflytande i riksbanken — det vore högst oegentligt; ty till Riksdagen höra ju såväl Första Kammaren som Andra Kammaren. Men säkert är i alla händelser, att Andra Kammarens inflytande på riksbanken för framtiden blefve af noll och intet värde i ett och annat fall.

På grund häraf ber jag att få yrka afslag å sammanjemkningsförslaget.

Herr Themptander: Jag kan börja som den ärade talaren på ölandsbänken, som nyss hade ordet, med, att min ställning till denna fråga ju är kammaren på förhand bekant. Jag har haft synnerligen många tillfällen att uttala mina varma sympatier för den bankreform, som det här är fråga om att inleda. Men hvad som är viktigare: jag känner också de varma sympatier denna kammare sedan länge haft just för en sådan bankreform. Och det är därför det förefaller mig i så hög grad anmärkningsvärdt, om denna kammare skulle svika sina gamla traditioner, gifva till spillo det mångåriga arbete, som denna kammare nedlagt på att föra denna fråga framåt just när vi stå dess lösning närmare, än vi kunnat vänta. Det är väl bekant, att motståndet i denna fråga förut kommit från helt annat håll. Men äfven der har numera insigten om betydelsen af denna bankreform och hvad den innebär i afseende på trygghet för hela vårt ekonomiska

lif gjort sig gällande derhän, att, jag må säga till min öfverraskning, frågan nu avancerat dit, att, såvidt det beror af den förberedande grundlagsändringen, och Andra Kammaren nu vill vara sina traditioner trogen, en möjlighet förefinnes att snart se hela denna fråga lyckligt löst.

Jag vill icke vid detta tillfälle upptaga diskussionen rörande hufvudprinciperna i förslaget, ty det är en fråga, som icke nu bör diskuteras. Denna diskussion undangjordes här om aftonen. Men jag vill säga blott några ord. Jag kan förstå, att man kan framkalla förskräckelse för denna reform, om man gör sådana målningar, som ett par talare här gjort, då den ene sökt visa, att denna reform innebär, att rättighet att utfärda reglementariska föreskrifter utöfver den gemensamma civillagen hädanefter skulle tillkomma Konungen, och då en annan talare i sin fantasi uppgjorde, att här skulle varda af Konungen tillsatt en funktionär, en ordförande, som icke skulle vara ansvarig för någon människa, och hvilken icke skulle erhålla decharge af någon myndighet. Kan man af föreliggande förslag draga sådana slutsatser, då kunna, vågar jag påstå, deraf dragas snart sagdt hvilka slutsatser som helst; ty orimligare slutledningar än de båda kan jag icke finna att man kan uppgöra. Det är för öfrigt redan närmare besvaradt och utveckladt såväl från statsrådsbänken af de båda ärade ledamöter af statsrådet, som haft ordet här, som äfven af herr Ljungman, hurusom dessa båda lagtolkningar sakna minsta skymt af befogenhet. Kammaren kan vara fullkomligt lugn för att Riksdagen framgent som hittills kommer att bibehålla rättigheten att för Riksbanken utfärda de reglementen eller reglementariska föreskrifter eller instruktioner eller hvad man nu vill kalla dem — det innebär alltsammans samma begrepp — som äro nödiga utöfver den af Konung och Riksdag gemensamt stiftade lagen. Och hvad särskildt denna lag angår, så ligger ju på den en synnerlig vikt. För min del anser jag mig icke såsom representant hafva till uppgift att på ett ängsligt sätt öfvervaka, att icke en tumsbredd af det magtområde, öfver hvilket Riksdagen hittills förfogat, blir den beröfvad. Jag anser mig hafva en högre uppgift, eller att se till, hvad svenska folkets intressen och hela vårt ekonomiska lifs välfärd kräfva. Det är för att i det afseendet införa tryggande bestämmelser, som man sedan länge på alla håll, vågar jag påstå, der man med någon sakkunskap kan bedöma dessa förhållanden, har påyrkat, att de viktigare bestämmelserna för riksbanken skulle ställas under skyddet af en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag.

Här har talats om, att detta förslag skulle i utlandet kunna väcka en oangenäm uppmärksamhet. Men om öfver hufvud taget utlandet skulle egna några reflexioner åt denna sak — hvilket jag för min del anser vara mycket osäkert — så ber jag få nämna, att då utländingar hittills tagit kännedom om organisationen af vår riksbank, och jag har talat med åtskilliga sådana, de i allmänhet icke kunnat nog uttrycka sin förvåning öfver de synnerligen lösa grunder, på hvilka hela vår riksbanksorganisation är stäld. Det finnes näppeligen något motstycke dertill i hela den öfriga världen.

*Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarne-
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)*

*Ör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)*

En talare, som nyss före mig hade ordet, sade, att det skulle kunna tänkas, att det blefve en stark dissonans och skarpa kontroverser mellan de båda kamrarne. Jag ber då få säga till den ärade talaren, att skulle de kontroverserna komma att röra sig på det område, som berör riksbanken, kunde ingenting under nuvarande förhållanden blifva beklagligare, ty då kunde det blifva den förseglade sedeln i en gemensam omröstning, som blefve afgörande för lydelsen af någon kardinalpunkt i det nuvarande bankoreglementet, hvori vi nu allena hafva att söka de bestämmelser, som angifva riksbankens hufvudsakliga uppgift. Det är deri oeffterrättligheten i det nuvarande systemet ligger, att man i bankoreglementet, som kan ställas under gemensam omröstning mellan kamrarna, har antagit sådana viktiga lagbestämmelser, angående hvilka svenska folkets intressen och hela vårt ekonomiska lifs intressen fordra, att de kringgärdas med större garantier.

Såsom ärendet nu föreligger, och då jag icke vill inlåta mig närmare på sjelfva hufvudfrågan, skall jag endast uppreda hvad jag nyss hade tillfälle att säga angående ett annat betänkande, nemligen att jag tror, att Andra Kammaren bör vara sina representanter inom konstitutionsutskottet tack skyldig, därför att de vetat att göra denna kammares mening gällande vid sammanjemkningen på det sätt som här skett. Ty jag vågar påstå, att ingen skall kunna med fog säga, att i någon punkt af verklig betydelse denna kammare har fått gifva efter vid denna sammanjemkning. De tolkningar i motsatt riktning, som man här sökt göra gällande, hafva, såsom jag nyss yttrade, icke varit af den beskaffenhet, att jag kan tillerkänna dem något vitsord i detta fall.

Det kunde nog vara åtskilligt annat att säga. Men då denna kammare redan för några dagar sedan godkänt hufvudgrunderna i föreliggande förslag, då denna kammare vid sammanjemkningen haft den tillfredsställelsen att se sin mening genomförd och i de hufvudsakligaste delarne tillämpad i det föreliggande sammanjemkningsförslaget, och då slutligen antagandet af detta sammanjemkningsförslag, såsom det nu föreligger, är vilkoret för att vi under en beräknelig framtid skola kunna se realiseradt denna kammares gamla önskningsmål, finner jag deri de starkaste skäl att yrka bifall till det föreliggande förslaget.

I detta yttrande instämde herrar *Falk, Wallmark, Alsterlund, Rydberg, Gustaf Ericsson* från Stockholm, *Hansson* i Solberga, friherre *Bonde, Erickson* i Bjersby, *Jakobson, Larsson* i Mörtlösa, friherre *Lagerbring, Ramstedt, Nyström, Åkerlund* och *Ericson* i Ransta.

Herr Danielson anförde: Jag måste taga till ordet för att inlägga min gensaga, min allvarsamma gensaga mot den siste talarens yttrande. Han har icke sagt, hvad frågan här verkligen gäller. Han åberopade sig på, att denna kammare skulle följa sina gamla traditioner. Hvad har då denna kammare att göra annat än att afslå betänkandet? Ty våra traditioner hafva gått ut på att utestänga Konungens inflytande på riksbanken. Det hafva vi häfdat. Och det vill

jag häfda fortfarande. Det är derpå det hänger, herr Themptander, och på ingenting annat. Vi hafva de traditioner såsom allmogemän att söka bevara Riksdagens intressen emot öfvergrepp och icke gifva bort dem för skenbara fördelar. Det är derpå det hänger. Det är visserligen sant, att här varit sympatier för en ändrad lagstiftning. Men dessa sympatier hafva aldrig gått åt det hållet, att vi skulle afsäga oss våra rättigheter och medgifva, att Konungen skulle utse en ledamot. Det är därför jag vill inlägga min allvarsamma protest mot att förvrída en sådan tradition, såsom herr Themptander vill göra, och tillägga kammaren en helt annan uppfattning än den uttalat.

Jag kan icke heller gilla hvad herr Themptander antydde, nemligen att jag skulle hafva misstagit mig och många med mig deruti, att denne person, som Konungen skulle utse, icke skulle vara underkastad ansvarsskyldighet; ty det är ingenting bestämdt derom, utan endast lösa uttalanden, som icke komma att betyda så mycket, när det en gång gäller.

Den värde talaren har lagt mycken vikt vid, att han nu handlade i svenska folkets intresse och såsom svenska folket fordrade. Ja, min gode herr Themptander, det gör herr Themptander efter sin åsigt; det vill jag erkänna. Men herr Themptander har handlat i stora frågor på helt annat sätt, som icke varit i svenska folkets intresse. Det tror jag icke vi behöfva talas vid om. Vi handla efter våra åsichter lika ärligt på båda håll; men man skall icke komma och göra sina påstående mera vidtomfattande än de böra vara. Om man tänker tillbaka på hvilka åsichter den ärade talaren förfäktat, så har ingenting skadligare framhållits i vårt land, ingenting som burit så sorgliga frukter som just de frön, hvilka utsåts från det hållet.

Jag vet väl, att jag icke kan inverka på kammarens uppfattning, ty jag finner nog att kammaren vill antaga förslaget. Men då herr Themptander talat så varmt om kammarens gamla traditioner, så måste jag deremot inlägga min allvarsamma protest. Än en gång vill jag säga, att kammarens traditioner varit att uppehålla Riksdagens rätt och värdighet och icke tillåta Konungen att hafva någon medlem med i riksbankens styrelse. Det är därför, herr talman, jag fortfarande yrkar afslag på utskottets sammanjemkningsförslag.

Herr Elowson: I likhet med herr Themptander har jag känt en liflig öfverraskning öfver gången af detta ärendes behandling under innevarande riksdag. Och jag vet, att herr Themptander och jag icke äro ensamma om denna öfverraskning, utan jag vet, att den delas af ganska många, och denna öfverraskning består deri, att man har funnit, att Andra Kammaren är färdig att öfvergifva sina hittills följda goda traditioner. Dessa traditioner hafva beträffande riksbanken hittills varit, att Riksdagen skulle hålla på sin rätt att uteslutande styra öfver riksbanken; i synnerhet har Andra Kammaren betraktat riksbanken såsom sitt särskilda skötebarn. Sådan är dess tradition. Önskemålet, som Andra Kammaren och Riksdagen uttalat, är, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt skall upphöra. Ja, detta önskar jag ock, och jag hyser den lifliga öfvertygelsen, att vi kunna nå detta önskemål utan

Rör. sammanjemkningsförslag i fråga om kamrarnes olika beslut om ändring i gällande bestämmelser angående riksbankens styrelse och förvaltning. (Forts.)

Rör. samman-
jemknings-
förslag i fråga
om kamrarnes
olika beslut
om ändring
i gällande
bestämmelser
angående riks-
bankens sty-
relse och
förvaltning.
(Forts.)

att uppoffra en konstitutionel rättighet. Jag vill icke vara med om att utbyta en konstitutionel rättighet mot några tiokronorssedlar. Derfor anhåller jag med största värdsamhet ännu en gång, att kammaren behagade afslå sammanjemkningsförslaget.

Herr Johnsson i Bollnäs: Två talare hafva i mycket högstämnda ordalag uttalat ett ogillande af yttranden, som skulle fäلتs här, nemligen att Kongl. Maj:t skulle kunna komma att utfärda instruktion för riksbanken. Jag vet icke om detta yttrande syftade på mig. Men är det så, ber jag att få erinra herrarne derom, att jag icke har yttrat, att Kongl. Maj:t skulle komma att upprätta något reglemente för riksbanken. Jag har framhållit, att efter den formulering, som 72 § regeringsformen fått, är det alldeles oförtydligt, att banken skall förvaltas efter lag, stiftad af Konungen och Riksdagen gemensamt. Det finnes icke ett ord i nämnda § taladt om, att det skall finnas ett reglemente. Skall det oakadt ett reglemente finnas, så kommer detta åtminstone icke att stå i öfverensstämmelse med 72 §. Då det är uppenbart, att en lag, stiftad af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt, naturligtvis icke kan ändras utan att Riksdagen först är ense och att sedan Kongl. Maj:t godkänner denna lag, vill jag framhålla svårigheten af att ett bankinstitut skall förvaltas efter sådana grunder. Nog går det i tider sådana vi upplefvat de sista åren, men låt det komma en kris på det finansiella området, och det kan blifva nödvändigt — förr än kanske någon anar — att bankofullmäktige få vända sig till Riksdagen för att få ändring i ett reglemente, som kanske under då inträdda förhållanden är olämpligt. Då kan ju den ena kammaren neka en ändring, eller, om kamrarne äro eniga, kan naturligtvis Kongl. Maj:t motsätta sig en ändring. Talaren på stockholmsbanken sade: Är det bättre nu, då detta reglemente skall kunna göras till föremål för gemensam omröstning? Ja, jag anser att det är mycket bättre, att Riksdagens pluralitet afgör en sådan fråga, än att en pluralitet i den ena kammaren skall kunna hindra framgången af en nödig ändring. Ty så snart det är fråga om en lag, kan den ena kammarens pluralitet hindra hvarje förslag till ändring, huru nödig för banken den än vore. Nu kan man åtminstone få frågan afgjord genom Riksdagens majoritet och icke förhindrad genom den ena kammarens majoritet.

För öfrigt ber jag att få erinra mot talaren på stockholmsbanken, att det är icke alls förvånande, att han håller på detta förslag och anser det vara utomordentligt bra. Ty den talaren har ju som ordförande i den s. k. bankkomitéen utarbetat det komitébetänkande, som låg till grund för Kongl. Maj:ts proposition vid 1890 års riksdag. Men Riksdagens Andra Kammare har redan förkastat detta förslag. Och om än det förslag, som Kongl. Maj:t nu framlagt, är något moderatere i viss mån, så hör det dock till denna kammarens traditioner att afslå förslag, som gå i den rigtning utskottet anvisar och som ställa Riksdagen i bakgrunden i fråga om riksbankens förvaltning. Det är detta, som jag icke kunnat vara med om, och jag hoppas, att icke heller Andra Kammaren skall antaga detta förslag.

Häruti instämde herrar *Norberg, Walter* och *Bromée*.

Herr Göransson: Då jag, i motsats till en talare på stockholmsbänken, anser, att Andra Kammaren genom att bifalla föreliggande förslag skulle komma att svika sina traditioner, och då jag icke vill medverka dertill, ber jag att få yrka afslag å detta sammanjemkningsförslag.

Rör. sammanjemkningsförslag i fråga om kamrarnes olika beslut om ändring i gällande bestämmelser angående riksbankens styrelse och förvaltning.
(Forts.)

Herrar *Olsson* i Mårdäng, *Henricson* i Karlslund och *John Olsson* instämde häruti.

Herr Sjö: Jag begärde ordet med anledning af talarens på ölandsbänken anförande, då han yttrade de orden: "Vi landtmän stå fast vid våra traditioner och beslut deruti, att icke någon konungavald ledamot skall komma in i riksbankens styrelse." Jag får då säga, att jag icke gör gemensam sak med honom i detta hänseende, utan jag vill gerna taga detta föreliggande förslag, då jag anser, att det är sådant, att man kan vara tillfredsstäld med detsamma. Herrarne veta litet hvar, huru det har gått till under en lång följd af år. Man har såväl inom som utom Riksdagen hört allt högljuddare och högljuddare uttalanden derom, att riksbanken borde bringas i den ställning, att den kunde öfvertaga all sedelutgifning i landet. Kongl. Maj:t har med anledning af Riksdagens skrivelser också tillsatt komitéer, och dessa hafva afgifvit sina utlåtanden, och Kongl. Maj:t har inkommit till Riksdagen med förslag. Men man har — såsom talaren på ölandsbänken mycket riktigt framhöll — afslagit dessa förslag till följd deraf, att det gäلت ett stadgande i grundlagen. Nu hemställer jag dock, om vi skola motsätta oss detta förslag längre?

Jag tror icke, att det är ringaste fara uti att taga det föreliggande grundlagsändringsförslaget i den form, hvori det nu föreligger. Jag vill för den skull sluta mig till detsamma och hoppas, att herrarne äfven skola göra det. Vi böra i lugna och goda tider fatta beslut i så viktiga frågor som dessa, ty det kan komma tider, då det icke är så lätt att fatta beslut i en dylik fråga som det nu är.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på godkännande af ifrågavarande § med den af utskottet föreslagna lydelse, och *dels* på ogillande deraf. Herr talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till den förra propositionen, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner den af konstitutionsutskottet i dess förevarande memorial n:o 16 föreslagna lydelsen af § 70 i regeringsformen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren förklarar sig icke kunna godkänna nämnda lydelse af sagda §.

Röstsedlarne uppräknades, hvar efter annan, och visade 122 ja och 86 nej, i följd hvaraf paragrafen blifvit af kammaren godkänd.

Öfriga §§ godkändes jemväl sådana de af utskottet föreslagits; hvarefter utskottets *hemställan* bifölls.

§ 7.

*Angående
afskaffande af
mantals-
penningarna.*

Föredrogs vidare statsutskottets utlåtande n:o 71, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående afskaffande af mantalspenningarna.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande inom Andra Kammaren af herr J. Mankell gifna motion, n:o 76, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af

Herr Mankell, som yttrade: Jag skall inskränka mig till att helt enkelt yrka bifall till min motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning och förslag om mantalspenningarnes afskaffande.

Mycket vore visserligen att säga om det sätt, på hvilket frågan om de fyra personliga afgifternas upphäfvande, under innevarande riksdag, liksom vid föregående riksmöten, blifvit behandlad, äfvensom angående det högst märkliga betänkande af statsutskottet, hvarigenom detsamma afstyrkt min motion, och hvilket ej torde kunna tåla ens den allra lindrigaste kritik.

Jag tror mig likvisst göra kammaren en tjänst och bäst motsvara dess önskingar, om jag i denna riksdagens och aftonens sena timma icke för min del gifver anledning till någon vidare diskussion i en fråga, som så många gånger blifvit debatterad, och genom hvilken man näppeligen torde kunna påräkna att ändra någons öfvertygelse. Deremot vågar jag hoppas att kammaren icke måtte misstycka, om jag besvärar med en votering.

Jag ber därför, herr talman, att helt kort och godt få yrka bifall till min motion.

Vidare anförde:

Herr Erickson i Bjersby: Jag får deremot yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Friesen: Jag ber att få för kammaren tillkännagifva, att jag icke deltagit i statsutskottets behandling af denna fråga. Om

jag det hade gjort, så skulle jag i hufvudsak hafva biträdt herr Mankells motion.

*Angående
afskaffande af
mantals-
pennningarna.
(Forts.)*

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag har visserligen icke anfört någon reservation mot förevarande utskottsbetänkande, men inom den afdelning af utskottet, hvilken först behandlat frågan, hade såväl jag som mina kamrater från denna kammare den uppfattning, att vi borde bifalla herr Mankells motion. Jag har nemligen icke kunnat finna någon rimlighet i att bibehålla en skatt, som man egentligen icke har behof af. Skatten i och för sig sjelf är, såsom jag redan en gång förut haft tillfälle att uttala, icke vidare af någon egentlig betydelse, den har betydelse endast derigenom att den finnes qvar, ty skatter, som äro onödiga och som statsverket icke behöfver, anser jag icke vara ett spår skäl i att bära.

Inom afdelningen hade vi ett annat yrkande än motionärens förslag: man kunde nemligen icke bifalla ett sådant skrifvelseförslag, som motionären påyrkat, derför att mantalspengarne beröra andra förhållanden tillika, såsom frågan om folkskoleafgiften och den personliga skyddsafgiften, hvilka äfven de skulle försvinna i fall man biträdde motionärens förslag. Då nu Riksdagen fattat beslut om bibehållandet af dessa skatter, hade vi tänkt oss, att skrifvelsen skulle i sin kläm hafva följande lydelse: "att Riksdagen må, med anledning af herr Mankells föreliggande motion, besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t, efter skedd utredning, täcktes för Riksdagen framlägga förslag till mantalspengarnas afskaffande samt de förändrade bestämmelser i afseende å grunden för andra utgifters utgörande, som deraf må kunna föränledas." Detta var vårt förslag inom afdelningen såväl som inom utskottet. Men då detta förslag icke kunde vinna bifall, och förslaget i och för sig är fallet genom Första Kammarens beslut, ansågo vi oss egentligen icke böjda för en reservation, och derför vågar jag icke heller, herr talman, göra något yrkande, då frågan är förfallen genom det beslut, som Första Kammaren i saken fattat. Jag har således genom detta mitt yttrande endast velat tillkännagifva vår åsigt inom afdelningen.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena framstälde herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 71, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 108 ja mot 76 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 8.

Slutligen föredrogs statsutskottets memorial n:o 72, med anledning af kamrarnes olika beslut i afseende å två punkter i statsutskottets utlåtande i anledning af Riksdagens år 1895 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1894.

Angående sammanjemkningsförslag i fråga om kamrarnes olika beslut rörande remonteringsväsendets ordnande m. m.

Punkten 1.

I § 5 af statsutskottets utlåtande (n:o 41), i anledning af Riksdagens år 1895 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1894, hade utskottet hemställt, att, med anledning af revisorernas framställning angående sättet för uppköp af remonter för arméns behof och anordningarna vid Ottenby m. m. samt den af herr C. Rydberg i ämnet väckta motion, Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i betraktande, huruvida icke *dels* en sådan förändring i remonteringsväsendet måtte vidtagas, att detsamma ombesörjande öfverlemnades åt en af tre personer sammansatt kommission, samt *dels* förändring måtte åvägbringas såväl i afseende å anordningarna och förvaltningen vid Ottenby remontdepot som beträffande inseendet öfver densamma, dervid Kongl. Maj:t tillika täcktes taga i öfvervägande, huruvida antalet vid Ottenby uppställda remonter kunde inskränkas.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade Första Kammaren bifallit hvad utskottet sålunda hemställt, hvaremot Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit en vid denna paragraf af herr A. P. Danielson m. fl. afgifven, utskottets betänkande vidfogad reservation, deri yrkats, att, med anledning af revisorernas ifrågavarande framställning och herr Rydbergs ofvan omförmälda motion, Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i betraktande, huruvida icke *dels* en sådan förändring i remonteringsväsendet måtte vidtagas, att hästinköpen öfverlemnades åt en remonteringsnämnd, bestående af en militär, såsom ordförande, en veterinär och en af landsting eller hushållningssällskaps förvaltningsutskott vald ledamot, och *dels* att remontdepoten å Ottenby indroges.

För sammanjemkning af dessa kamrarnes skiljaktiga beslut hemstälde nu utskottet:

“att kamrarne, hvar och en med frånträdande af sitt i ämnet fattade beslut, må besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, *dels* huruvida en sådan förändring i remonteringsväsendet må vidtagas, att det-

sammas ombesörjande öfverlemnas åt en remonteringsnämnd bestående af tre personer, deraf en militär såsom ordförande, en veterinär och en särskildt för bevakande jemväl af hästuppfödarnes intresse utsedd person, och *dels* huruvida remontdepoten å Ottenby må kunna indragas.“

Angående sammanjemkningsförslag i fråga om kamrarnes olika beslut rörande remonteringsväsendets ordnande m. m.
(Forts.)

Häremot hade reservation anmälts af herr *Danielson*.

I fråga härom anförde

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre *Rappe*: Herr grefve och talman, mine herrar! Genom det beslut, som Första Kammaren fattat i denna fråga, har densamma för denna riksdag förfallit. Men jag anser mig ändock böra för denna kammare tillkännagifva, att jag ämnar så snart som möjligt för Kongl. Maj:t framlägga ett förslag, genom hvilket en sådan kommission komme till stånd, som Riksdagens begge kamrar nu satt i fråga, och likaledes med afseende på depoten de organisatoriska förändringar vidtagas, hvilka erfarenheten från det gångna året gifvit vid handen såsom nödvändiga. Dock vill jag på samma gång fästa kammarens uppmärksamhet på, att dessa förändringar icke låra kunna utföras, utan att kostnaderna för remonteringsväsendet i någon mån ökas. Det är påtagligt, att om i stället för en chef för remonteringsväsendet det blir en kommission af tre personer, så komma resekostnaderna i förhållande derefter att ökas. Om man vill pålägga remonteringskommissionen öfvervakandet af depoten och borttaga detta från arméförvaltningen, så kan man icke göra det, utan att kommissionen eller den ledamot, som specielt får med depoten att göra, får någon ersättning för detta. Och det är klart, att om i stället för en depot man får möjligen två eller flere, så komma förvaltningskostnaderna att ökas i samma mån.

Jag har velat nämna detta på förhand, men är öfvertygad om att Riksdagen framför allt vill, att remonteringsväsendet skall blifva ordnad på ett tillfredsställande sätt, äfven om derigenom i någon mån de kostnader öfverskridas, som hittills för detta ändamål tagits i anspråk.

Herr *Danielson*: Det var ju glädjande att från statsrådsbänken få höra ett sådant uttalande; och man kan ju nu hoppas, att Riksdagens uppfattning i detta fall kommer att göras gällande. Med afseende på herr statsrådets tanke att ställa depoterna under remonteringskommissionens öfverinseende, tror jag emellertid att både ett och annat skulle kunna sägas. Detta är emellertid en detaljfråga, som jag icke vidare skall tala om, blott någon rättelse i det hela kommer till stånd.

Om en annan sak vill jag emellertid bedja herr statsrådet, nemligen om att den inom utskottet mycket omfattade tanken möjligen kunde komma att förverkligas, att man ville inköpa 3 eller 4 års remonter och så mycket som möjligt iuskränka depoterna. Derigenom

Angående
sammanjemk-
ningsförslag i
fråga om kam-
rarnes olika
beslut rörande
remonterings-
väsendets ord-
nande m. m.
(Forts.)

skulle mycket vara vunnet, och större sparsamhet skulle också på detta sätt kunna åvägabringas.

Emellertid ligger frågan nu i goda händer, och det kan därför vara af mindre vigt, hvilket beslut kammaren kommer att fatta. Men för att kammaren icke må anses hafva öfvergifvit sin uppfattning, vågar jag hemställa om afslag å utskottets förslag, och att kammaren måtte vidhålla sitt förra beslut.

Chefen för landtförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Rappe: Jag bör kanske tillägga hvad jag nyss glömde att säga, nemligen att det är klart, att man vid ordnandet af det nya remonteringsväsendet bör vidtaga erforderliga åtgärder, hvarigenom äfven äldre remonter till så stort antal som möjligt må kunna inköpas.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Med den utgång frågan fått i Första Kammaren, har densamma nu förfallit. Jag skulle dock önska, att kammaren ville biträda det sammanjemkningsförslag, som här föreligger. Detta förslag innebär dock ett uttalande, att Ottenby måtte så snart som möjligt indragas, och det är ju egentligen detta herrarne vilja, ty det var ju der, som dessa mest uppseendeväckande tilldragelserna inträffade. Vidare har det också satts i fråga, att i remonteringskommissionen skulle insättas en person, som särskildt skulle hafva till uppgift att så mycket som möjligt bevaka hästuppfödarnes intressen, och äfven detta är ju bestämdt uttaladt i det föreliggande sammanjemkningsförslaget. Nu har visserligen herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet sagt, att förslag vore å bane, att remonteringsväsendet skulle helt och hållet ombildas, men jag anser likväl, att kammaren bör antaga det nu föreliggande förslaget, och jag får därför yrka bifall till detsamma.

Herr Ivar Månsson: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag ber endast att få till herr statsrådet och chefen för kongl. landtförvarsdepartementet uttala min tacksamhet för det uttalande, som här blifvit gjordt. Jag anser, att kammaren i följd deraf kan ha de allra största och bästa förväntningar i denna sak, och att vi äro komna ett godt stycke på väg för att på bästa sätt ordna denna angelägenhet. Och efter detta anförande anser jag, att hvad här gjorts i dessa båda viktiga frågor ju i alla fall ländt till godt resultat. Ty åtminstone jag för min del betvivlar icke, att chefen för landtförvarsdepartementet sätter i scen och verkställer hvad han här tydligen lofvat. Och då gör det enligt mitt förmenande nära nog detsamma hvad kammaren beslutar. Men i alla fall yrkar jag i likhet med herr Hans Andersson, att det förslag som här föreligger må af kammaren bifallas.

Häruti instämde herrar *Lundell* och *Anderson* i Hasselbol.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2.

Lades till handlingarne.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 11,43 e. m.

*Angående
sammanjemk-
ningsförslag i
fråga om kam-
rarnes olika
beslut rörande
remonterings-
väsendets ord-
nande m. m.
(Forts.)*

In fidem
E. Nathorst Böös.
